

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΩΝ ΣΥΓΚΕΛΛΩΝ ΕΝ ΤΩ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΩ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Οἱ πολυμαθεῖς σχολιασταὶ τῶν Βυζαντινῶν χρονογράφων καὶ εἰς νεωτέ-
ρους χρόνους ὁ Σλούμπερζε, πρῶτοι αὐτοὶ ἔγραψαν περὶ Συγκέλλων, ἐλάχιστα
ὅμως καὶ ἀσαφῆ, μὴ δυνηθέντες νὰ κατανοήσωσι τὸν θεσμόν τοῦτον.

«Τί ἦσαν οἱ Σύγκελλοι, λέγει ὁ Ρεΐσκιο, δὲν εἶναι βέβαιον· εἰς ἐμὲ ὅμως
φαίνεται ὅτι ἦσαν βοηθοὶ καὶ βικάριοι τῶν ἐπισκόπων, ἐν ἀπουσίᾳ ἢ ἀσθε-
νεῖᾳ τῶν ὁποίων διεξῆγον τὰς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις διαδεχόμενοι, ἂν ὄχι
πάντοτε, αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ ἐπισκοπικοῦ θρόνου». Θὰ ἴδωμεν πόσον ἀτελής εἶναι
ὁ ὀρισμὸς οὗτος· ἐλάχιστα δὲ ἀληθὲς τὸ συμπέρασμα τοῦ Σλούμπερζε ὅτι
οἱ Σύγκελλοι τοῦ Πατριάρχου ἦσαν Μητροπολίται, οἱ τῶν Μητροπολιτῶν
Ἐπίσκοποι καὶ οἱ τῶν Ἐπισκόπων Ἠγούμενοι ἢ ἀπλοῖ ἱερεῖς¹.

Ἐκ τῶν ἡμετέρων ἀπλιν οἱ γράψαντες ὀπωσδήποτε ἐκτενεῖς ἐκκλησια-
στικὰς ἱστορίας παρέρχονται τοὺς Συγκέλλους, παντελῶς σιωπῶντες περὶ
αὐτῶν ὅσοι δὲ ἠθέλησαν νὰ ἀσχοληθῶσι περὶ αὐτῶν² δὲν προσέθεσαν πλεί-
ονα εἰς ὅσα εἶπον οἱ προγενέστεροι αὐτῶν.

Φιλότιμον προσπάθειαν πρὸς ἐξερεύνησιν τοῦ θεσμοῦ τῶν Συγκέλλων
κατέβαλεν ἐσχάτως ὁ ἐλλόγιμος Καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου καὶ
τέως τοιοῦτος ἐν τῇ θεολογικῇ Σχολῇ Χάλκης Ἀρχιμανδριτὴς Βασίλειος
Στεφανίδης, δημοσιεύσας ἰδιαιτέραν ὀλιγοσέλιδον μελέτην ὑπὸ τὸν τίτλον
«οἱ Σύγκελλοι ἐν τῷ Διοικητικῷ συστήματι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου³»,
ἀλλὰ καὶ οὗτος μὴ χρησιμοποίησας πάσας τὰς πηγὰς, ἀτελεῖς παρέχει πληρο-
φορίας καὶ δὲν ἔφθασεν εἰς θετικώτερα συμπεράσματα.

Ἡμεῖς ἤδη ἐπιχειροῦντες τὴν συγγραφὴν τῆς παρουσίας μελέτης θὰ
εἴμεθα εὐτυχέστεροι τόσων σοφῶν καὶ περιφανῶν ἀνδρῶν; Ἐὰν τὸ ἐπιτύχω-
μεν, θὰ εἶναι δι' ἡμᾶς τίτλος ὑψίστης τιμῆς καὶ ἐπιβράβευσις πολυμύχων
προσπαθειῶν, ὅφ' ἄς συνθήκας μάλιστα διατελοῦμεν σήμερον, ὅποτε μετὰ
κόπου κατωρθώσαμεν νὰ προμηθευθῶμεν τὰ διὰ τὸ ζήτημα ἡμῶν ἀπαραί-
τητα βοηθήματα.

¹ Schlumberger, Sigillographie 412.

² Ἐθαγγελικὸς Κῆρυξ τόμ. Α'. 318, Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια τόμ. ΙΕ'. 408, 193,
Σ. Βυζαντίου, Ἡ Κωνσταντινούπολις τόμ. Γ'. 525.

³ Β. Στεφανίδου, Συμβολαὶ εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν καὶ τὸ Ἐκκλη-
σιαστικὸν δίκαιον, ἐν Κων/πόλει 1921.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Ἵπουργοὶ καὶ συναντιλήπτορες τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἐν τῇ ἐξασκήσει τῶν πολλαπλῶν αὐτοῦ καθηκόντων.

Τὸ ἔργον τῶν Ἐπισκόπων Κωνσταντινουπόλεως, περὶ τοῦ ὁποίου ἐν τῇ παρουσίᾳ μελέτη πρόκειται, ἦτο πολυσχιδὲς καὶ πολύπονον. Ὁ Ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, ἢ, ὡς ἀπ' ἀρχῆς ἐπεκράτησε νὰ λέγηται, ὁ Πατριάρχης Κων/πόλεως, ἐκτὸς τῶν λειτουργικῶν αὐτοῦ καθηκόντων, τὰ ὅποια οὐκ ὀλίγον ἀπασχόλουν αὐτόν, καὶ ἐκτὸς τῶν διαφορῶν εἰς τὰ ἀνάκτορα ἀπασχολήσεων, αἱ ὁποῖα μέγα μέρος τοῦ χρόνου αὐτοῦ ἀπερρόφουν, εἶχε νὰ φροντίσῃ καὶ περὶ τῶν περιουσιῶν τῆς ἐκκλησίας, περὶ εὐταξίας καὶ προαγωγῆς τῶν Ἱερῶν Μονῶν, περὶ εὐπρεπειᾶς καὶ συντηρήσεως τῶν ναῶν, περὶ προστασίας, περιθάλψεως καὶ παρηγορίας τῶν ὀρφανῶν, τῶν γερόντων, τῶν πτωχῶν, τῶν ἀσθενῶν, τῶν ἐν φυλακῇ, περὶ ἐξαγορᾶς τῶν αἰχμαλώτων, περὶ διδασκαλίας τῶν αἰρετικῶν καὶ τῆς ἐπιστροφῆς αὐτῶν εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, ὡς καὶ περὶ ἐκχριστιανίσεως τῶν ἀπίστων, περὶ ἀπονομῆς τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἠθικῆς προαγωγῆς τῶν πιστῶν καὶ περὶ πάσης ἄλλης ἀνάγκης πνευματικῆς τοῦ εἰς τὴν μέριμναν καὶ προστασίαν αὐτοῦ ἐμπειστευμένου λαοῦ.

Εἰς ὅλην αὐτὴν τὴν ποικίλην καὶ επίπονον ἐργασίαν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς καὶ μόνος, ὅσον μεγάλη καὶ ἂν ἦτο ἡ προθυμία, ὁ ζῆλος καὶ ἡ ἀντοχὴ αὐτοῦ. Καὶ εἶχε μὲν κατ' ἀρχάς, ἀπ' αὐτῶν τῶν Ἀποστολικῶν χρόνων, περὶ αὐτὸν ὁ Ἐπίσκοπος συναρωγὸς καὶ συναντιλήπτορας τοὺς πρεσβυτέρους «Τὸ τίμιον πρεσβυτέριον», ὅπερ κατὰ τὴν ἔκφρασιν Ἰγνατίου τοῦ θεοφόρου «οὕτω συνήροσται τῷ ἐπισκόπῳ, ὡς χορδαὶ καθάρῃ», καὶ τοὺς διακόνους «τὴν ἐν Χριστῷ διακονίαν», ἐπὶ κεφαλῆς ἔχουσαν τὸν Ἀρχιδιάκονον, ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ, καὶ δὴ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Ε' αἰῶνος καὶ ἰδιαιτέρα πρόσωπα, ἐκ τοῦ ἰδίου κλήρου λαμβανόμενα ἐκ τῶν ἐπ' ἀρετῇ καὶ παιδείᾳ καὶ πείρᾳ διακρινομένων, ἐν κατ' ἀρχάς, δύο ἔπειτα καὶ περισσότερα μετὰ ταῦτα, εἰς τὰ ὅποια ἐνεπιστεύετο τὴν μέριμναν καὶ φροντίδα καὶ διεξαγωγὴν τῶν πολλαπλῶν αὐτοῦ καθηκόντων πάντοτε ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίβλεψιν καὶ ἐπιστάσιαν του.

Πρῶτον τοιοῦτον κληρικὸν περὶ τὸ πρῶτον τέταρτον τῆς Ε' ἑκατονταετηρίδος ἀπαντῶμεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸν Φλαβιανόν, Σκευοφύλακα τοῦ Πατριάρχου Πρόκλου καὶ μετὰ ταῦτα διάδοχον αὐτοῦ (447 - 449), ἔπειτα Ἀκάκιον Ὀρφανοτρόφον καὶ ἀπὸ τοῦ 471 Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, Εὐφήμιον Πτωχοτρόφον καὶ ἀπὸ τοῦ 490 Πατριάρχην, Μακεδόنيον

Σκευοφύλακα καὶ ἀπὸ τοῦ 496 Πατριάρχην καὶ Τιμόθεον Σκευοφύλακα καὶ ἀπὸ τοῦ 511 - 518 Πατριάρχην Κων/πόλεως¹. Πολὺ πρότερον ὁμοῦς ἀπαντᾶται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τὸ ἀξίωμα τοῦ Οἰκονόμου.² Ἐφεξῆς δέ, ἐφόσον ἐμορφοῦντο διάφοροι ὑπηρεσίαι, ἀνεδεικνύοντο καὶ διάφορα ἀξιώματα, ὡς τοῦ Σακελλαρίου, Γηροκόμου, Σακελλίου, Χαρτοφύλακος, Ρεφερενδαρίου, Πρωτεκδίκου, Ἱερομνήμονος, Ὑπομνηματογράφου καὶ ἄλλα τοιαῦτα κατωτέρας σημασίας.

Ὡς ἦτο ἐπόμενον, οἱ τοιοῦτοι ἀξιωματοῖκοι, οἱ ἰδιαιτέροι ὑπουργοὶ καὶ οἰονεὶ σύμβουλοι καὶ συμπάρεδροι τοῦ Πατριάρχου, οἱ διευθύνοντες τὰ διάφορα Σέκρετα, Πατριαρχικὰ δηλ. γραφεῖα, καὶ ἀποτελοῦντες τὴν Πατριαρχικὴν Σύγκλητον, σὺν τῷ χρόνῳ ἀπέβαινον ἰσχυρότατοι, ἔχοντες συνήθως εἰς τὰ τῆς Ἐπισκοπῆς πράγματα τὴν βαρύνουσαν γνώμην, καθ' ὅσον μάλιστα ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον συνεκέντρον εἰς ἑαυτὸ δύο, τρία καὶ πολλάκις περισσότερα ἀξιώματα. Διὰ τοῦτο βλέπομεν, ὅτι ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ Ε΄ αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς διὰ πολλῶν αἰῶνων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ τῆς τάξεως αὐτῶν ἐξελέγοντο οἱ Πατριάρχαι Κωνσταντινουπόλεως, μὴ ἐπιτρεπομένης ἄλλως τε ἐξ ἄλλου θρόνου μεταθέσεως, πλὴν ἑλαχίστων ἐξαιρέσεων εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις.

Παρόμοιον τι συνέβη καὶ εἰς τὰς ἄλλας πατριαρχικὰς ἐκκλησίας καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἐπισκοπῇ τῆς Ρώμης, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀπὸ τοῦ ΣΤ΄ αἰῶνος παρουσιάζεται καὶ ὁ τίτλος Καρδινάλιος «Presbyterus Cardinalis»,³ χωρὶς νὰ εἶναι εἰσέτι τίτλος τῶν φερόντων αὐτὸν μελῶν τοῦ Ρωμαϊκοῦ κλήρου, διότι ὁ χαρακτηρισμὸς οὗτος, ἐπὶ σειρὰν αἰῶνων, δὲν περιοριζέτο μόνον εἰς τὸν κληρὸν τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἀπεδίετο καὶ εἰς κληρικοὺς ἄλλων Ἐκκλησιῶν, καὶ δὴ εἰς τὸν ἐπίσημον κληρὸν τοῦ Οἰκουμἐνικοῦ Πατριαρχείου. Οὕτω π. χ. ὁ Πάπας Ρώμης Ἰωάννης ὁ Η΄ γράφων πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Βασιλείον τὸν Μακεδόνα, ἐξ ἀφορμῆς τῆς δευτέρας ἐπὶ τοῦ Οἰκουμἐνικοῦ θρόνου ἀνόδου τοῦ Πατριάρχου Φωτίου, ὡς γνωστὸν ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Γ΄. ἀθρόον ἐκ λαϊκῶν ἀνελθόντος ἐπὶ τοῦ Οἰκουμἐνικοῦ θρόνου,

¹ Banduri, Imperium Orient. τόμ. Α΄. 78. — Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια τόμ. Ε΄. 270.

² Mansi, Conciliorum collectio Δ΄. 1228, 1357.

³ Ὅτι συνέβη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως συνέβη καὶ εἰς τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα καὶ εἰς τὴν Ρώμην, διότι αἱ ἴδια ἀνάγκαι ἐδημιούργησαν τὰ ἴδια ἀξιώματα. Εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν κατ' ἀρχὰς παρουσιάζονται οἱ καρδινάλιοι Διάκονοι ἔργον ἔχοντες τὴν διανομὴν τῶν ἐλεῶν μεταξύ δὲ αὐτῶν διεκρίθησαν οἱ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ Πάπα διατελοῦντες Diaconi Palatini κατὰ τὸν ἕκτον αἰῶνα καὶ οἱ πρεσβύτεροι καρδινάλιοι· ἀλλ' οὔτε ὁ τύπος τῆς ἐκλογῆς, οὔτε ἰδιαιτέρα προνόμια διακρίνοντα αὐτοὺς ἀπὸ τῶν λοιπῶν κληρῶν καὶ τοὺς ἄλλους ἀξιωματούχους τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας εἶχον εἰσέτι καθορισθῆ· τὰ ἀφορῶντα εἰς αὐτοὺς ἦσαν ἐτι εἰς κατὰστασιν ῥευστὴν ἀποκρυσταλλωθεῖσαν βαθμηδόν. Τοὺς πρεσβυτέρους καὶ διακόνους καρδινάλιους ὁ Πάπας μετεχειρίζετο ὡς συμβούλους τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, εἶδος Γεροσίας. Κατόπιν ἐγίνοντο καὶ Ἐπίσκοποι Καρδινάλιοι ἐκ τῶν πλησιχώρων Ἐπαρχιῶν τῆς Ρώμης.

συνιστᾷ, ὅπως τοῦ λοιποῦ ὁ Πατριάρχης μὴ ἐκλέγεται ἐκ λαϊκῶν ἢ αὐλικῶν, εἰ μὴ μόνον de Cardinalibus Presbyteris et diaconibus Constantiopolitanae Saedis.¹

Ἐνίοτε, πολὺ βραδύτερον ὅμως, καὶ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἐκαλοῦντο καρδινάλεις οἱ περὶ τὸν πατριάρχη ἐπίσημοι οὗτοι κληρικοί, ὡς ὁ Μ. Χαρτοφύλαξ, περὶ τοῦ ὁποῦ ὁ Βαλσαμῶν λέγει «ὁ κατὰ καιροὺς Χαρτοφύλαξ ἀπὸ τοῦ παρόντος ἰνδίκτου δικαιούται καβαλλικεύειν κατὰ τὴν λιτὴν τῶν ἁγίων Νοταρίων τὸ πατριαρχικὸν ἄλογον μετὰ ὀθονίου λευκοῦ, ἔδει δὲ καὶ τὴν κεφαλήν αὐτοῦ ὡς Καρδηναλίου Πατριαρχικοῦ σκέπεσθαι μετὰ χρυσῆς τιάρας».²

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Οἱ ἐγκριτώτεροι τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ οἱ κατ' ἐξοχὴν σύμβουλοι καὶ οἱ κλειτοὶ αὐτοῦ.

Καὶ ὅμως, μεθ' ὅλους τούτους τοὺς συνεργοὺς καὶ συμβούλους, ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἠσθάνετο περὶ αὐτὸν τι τὸ κενόν, τὸ ὁποῖον δὲν ἠδύνατο ν' ἀναπληρώσῃσι πάντες οἱ περὶ αὐτὸν ὑπουργοὶ καὶ παραστάται ἠσθάνετο δηλ. ὁ Πατριάρχης τὴν ἀνάγκην νὰ ἔχη παρ' ἐαυτῶ ὡς σύνοικον καὶ ὁμόστεγον καὶ ὁμοδίαιτον ἰδιαιτέρον πρόσωπον, «ὁμόφυχον» αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον νὰ μεταχειρίζεται ὡς ἔμπιστον σύμβουλον καὶ συνεργὸν καὶ συναντιλήπτορα εἰς τὸ δυσχερὲς ποιμαντορικὸν αὐτοῦ ἔργον, ἐν ἄλλο ἐγῶ, ἀφωσιωμένον κατὰ πάντα καὶ ἱκανὸν ἐν πάσῃ περιστάσει νὰ βοηθήσῃ καὶ ἀναπληρώσῃ αὐτόν, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτὸ ἐξέλεγε πάντοτε ἐκ τῶν ἐγκρίτων αὐτοῦ ἀξιωματικῶν, τῶν καρδινάλιων αὐτοῦ, ἐκ τῶν ἐχόντων περισσότερα προσόντα, καὶ διὰ τῆς μεγάλης αὐτῶν πείρας ἀποκτησάντων περισσὴν ἱκανότητα. Ἐνίοτε ὅμως, ὅταν μάλιστα ὁ Πατριάρχης προήρχετο ἐξ ἄλλης ἐκκλησίας, προσελάμβανεν ἔξωθεν ἐκεῖνον, ὅστις, ἀφωσιωμένος ψυχῇ καὶ σώματι, ἦτο ἔτοιμος νὰ ὑποστῇ ὑπὲρ τοῦ Πατριάρχου καὶ προϊσταμένου αὐτοῦ πᾶσαν θυσίαν.

Τοιοῦτον συνεργὸν καὶ συναντιλήπτορα τοῦ Πατριάρχου ἀπαντῶμεν κατὰ

¹ Mansi, Ἔνθ' ἀν. ΙΖ'. 136.—Hinschius, Kirchenrecht τόμ. Α'. 318 «Καὶ τοῦτο θεοπίσας, γράφει ὁ Πάπας πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα, παραινοῦμεν τὴν Ὑμῶν θεοφροῦρητον Βασιλείαν, ἵνα μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ ἀγιωτάτου Φωτίου καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν καὶ ἀδελφοῦ, μηδεὶς ἀπὸ κοσμικῶν ἀξιωματικῶν εἰς τὴν ἀρχιερατικὴν τάξιν ψηφίζεται καὶ χειροτονῆται, ἀλλ' ἢ ἐκ τῶν πρεσβυτέρων τῶν Καρδηναλίων κ.τ.λ.» (πρῶξ. Β'. τῆς ἐπι Φωτίου τὸ 879 Συνόδου). Καὶ ἐν τῇ Δ' πράξει τῆς αὐτῆς Συνόδου ἐν Γ'. κεφαλαίῳ «ὥστε μὴ ἐξ ἄλλης ἐκκλησίας προάγεσθαι εἰς ἀρχιερεᾶ, ἀλλ' ἐκ τῶν καρδηναλίων πρεσβυτέρων καὶ διακόνων».

² Βαλσαμῶν, Σχόλ. εἰς Νομοκάνονα Φωτίου, κεφ. Α'. τίτλ. Η'. Σχόλιον α'. ἐν Ράλλη καὶ Ποτλῆ, Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων Α'. 149.

πρῶτον Ἀναστάσιον τὸν πρεσβύτερον, φίλον ἀφωσιωμένον καὶ ἔραστὴν διάπυρον τῶν αἱρετικῶν δοξασιῶν τοῦ κακόφρονος Πατριάρχου Νεστορίου (428 - 431), ὅστις κατὰ τὸν ἱστορικὸν Σωκράτη «συνῆν αὐτῷ ἅμα αὐτῷ ἐξ Ἀντιοχείας σταλεῖς, καὶ τοῦτον Νεστόριος διὰ τιμῆς εἶχε πολλῆς καὶ ἐν τοῖς πράγμασι συμβούλῳ ἐχρητο».¹ «Ἀναστάσιος», λέγει καὶ ὁ Εὐάγριος, «τοῦ Νεστορίου καὶ τῶν Νεστορίου Ἰουδαϊκῶν δογμάτων διάπυρος ἔραστής καὶ συνέκδημος οἱ γέγονε πρὸς τὴν Ἐπισκοπὴν ἀπαίροντι».²

Τὸν ἀφωσιωμένον τοῦτον σύμβουλον τοῦ Πατριάρχου Νεστορίου ὁ χρονογράφος Θεοφάνης ὀνομάζει Σύγκελλον. «Ἄμα δὲ τῷ θρόνῳ ἐπέβη (Νεστόριος) παραντίκα ἢ αὐτοῦ κακοπιστία καὶ τὸ ἐν τοῖς δόγμασι διεστραμμένον φρόνημα ἐδείκνυντο ὁμιλίαν γὰρ περὶ πίστεως ἔδωκε τῷ ἑαυτοῦ Συγκέλλῳ κελεύσας αὐτῷ ταύτην ἐπ' ἐκκλησίας κηρῦξαι».³ Ἄλλ' ὁ Θεοφάνης ἐκ τῶν ὑστέρων ἀπέδωκε τὴν ὀνομασίαν ταύτην εἰς τὸν Ἀναστάσιον, διότι ἐπὶ τοῦ Νεστορίου ὁ ὁμόστεγος καὶ ὁμοδίαιτος οὗτος σύμβουλος αὐτοῦ δὲν διεκρίνετο εἰσεῖτι διὰ τῆς ἐπισήμου προσωνυμίας Συγκέλλου, ἢ ὁποία ἦτο γενικὴ καὶ ἀπεδίετο εἰς πάντας τοὺς ἐν τῷ Πατριαρχείῳ διαμένοντας καὶ μετὰ τοῦ Πατριάρχου συζῶντας ἰδιαιτέρους αὐτοῦ κληρικούς· ὁ δὲ Ἀναστάσιος ἦτο γνωστός μόνον ὡς πρεσβύτερος. Οὕτως ἀπλῶς πρεσβύτερον καὶ ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Κύριλλος καλεῖ τὸν Ἀναστάσιον γράφων πρὸς τὸν κλῆρον τῆς Κωνσταντινουπόλεως,⁴ καὶ αὐτὸς δ' ὁ Νεστόριος, πρὸς τὸν αὐτὸν κλῆρον ἐπίσης γράφων ἐξ Ἐφέσου, πρεσβύτερον μόνον τὸν ὀνομάζει.⁵

Ὁ ἰδιαιτερός σύμβουλος τοῦ Πατριάρχου, ὁ ὁμόστεγος καὶ ὁμοτράπεζος οὗτος κληρικός, κατ' ἀρχὰς ἐλέγετο «Σύσκηνος», ἢ σύνοικος τοῦ Πατριάρχου. Οὕτω π.χ. περὶ τοῦ Λαοδικείας Ἐλπίδιου, Θεοδώρητος ὁ Κύρου λέγει ὅτι «ἐγένετο σύσκηνος τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας τοῦ Μεγάλου Μελετίου».⁶ Ἀλλὰ μήπως καὶ ὁ Ἀναστάσιος δὲν λέγεται σύσκηνος ἢ σύνοικος τοῦ Νεστορίου; Τὸ «συνῆν αὐτῷ» τοῦ ἱστορικοῦ Σωκράτους τί ἄλλο σημαίνει; Καὶ ἐλέγοντο σύσκηνοι ὁ Ἐλπίδιος, ὁ Ἀναστάσιος καὶ οἱ λοιποὶ ὡς αὐτοὶ σύμβουλοι τῶν Πατριαρχῶν ἐν ἀντιθέσει καὶ πρὸς διάκρισιν τῶν ἄλλων περὶ τὸν Πατριάρχην κληρικῶν τῶν ἐκτὸς τοῦ Ἐπισκοπέιου ἢ Πατριαρχείου διαμενόντων, τῶν μετὰ ταῦτα ὡς ἐξωκατακοίλων χαρακτηριζομένων.

¹ Σωκράτους, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία ΣΤ'. 32.

² Εὐαγρίου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία Α'. 2.

³ Θεοφάνους, Χρονογρ. 88. 13.

⁴ Mansi, Ἐνθ' ἂν. Δ'. 1104.

⁵ Mansi, Ἐνθ' ἂν. Δ'. 1004. Καὶ ὁ Πατριάρχης Νικηφόρος ἐν τῇ χρονογραφίᾳ του 58. 26 (De Boor) δὲν ὀνομάζει τὸν Ἀναστάσιον σύγκελλον, ἀλλ' ἀπλῶς κληρικὸν τῆς Μ. Ἐκκλησίας.

⁶ Θεοδώρητου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία Κεφ. κζ'. ἐν Migne, P.G. τόμ. 82 στήλ. 1256.

“Ὡστε σύσκηνοι ἢ σύνοικοι ἢ σύγκελλοι ἐλέγοντο οἱ ἰδιαίτεροι ἄνθρωποι τοῦ Πατριάρχου, ὁ ἰδιαίτερος κληρὸς αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ ἀνωτάτου μέχρι τοῦ κατωτάτου, οἱ σὺν αὐτῷ ἐν τῇ αὐτῇ cella, ἐν τῷ αὐτῷ κελίῳ, οἰκίματι, διαμένοντες.

Ὁ Διάκονος καὶ Ἀρχιμανδρίτης Βασίλειος γράφων πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Θεοδοσίον τὸν Β΄. καὶ καταγγέλλων τὰς αἰρετικὰς δοξασίας τοῦ Νεστορίου καὶ τὰς κατ’ αὐτοῦ καὶ ἄλλων ὀρθοδόξων βιαιοπραγίας αὐτοῦ λέγει καὶ τὰ ἑξῆς: «οἶδε γὰρ ὁ Νεστόριος, ὡς οἶται, ὅτι καὶ φόβῳ πολλοὺς ἀμβλύνας ἀποστήσῃ τῆς πίστεως· καὶ λοιπὸν εὐρῶν ὁμογνώμονας αὐτοῦ παρίσχη αὐτοῖς θάρσος ὥστε καὶ ἕως πληγῶν δημοσίᾳ ἐπιχειρεῖν καὶ διωγμὸν ποιεῖν· οὐ μόνον δὲ τοὺς αὐτοῦ δῆθεν κληρικοὺς ἢ συγκέλλους, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἕξωθεν παροικιῶν προσελάβετό τινας κτλ.»¹

Ἐκ τῶν λόγων τούτων τοῦ μοναχοῦ Βασιλείου δείκνυται σαφέστατα, ὅτι δὲν πρόκειται εἰσέτι περὶ ἰδιαίτερου ἀξιώματος, ἀλλὰ περὶ γενικῆς ὀνομασίας καὶ χαρακτηρισμοῦ τοῦ ἰδιαίτερου Πατριαρχικοῦ κλήρου. Ὅχι δὲ μόνον τοῦ Πατριάρχου οἱ ἰδιαίτεροι κληρικοὶ ἐλέγοντο σύγκελλοι, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν Ἠγουμένων καὶ Ἀρχιμανδριτῶν οἱ ἰδιαίτεροι ἄνθρωποι, οἱ ὁμόσκηνοι καὶ σύνοικοι. Τοιοῦτον σύγκελλον ἀπαντῶμεν εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς Δ΄ ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου τὸν μοναχὸν Ναρσήν πρεσβύτερον καὶ σύγκελλον τοῦ αἰρετικοῦ Ἀρχιμανδρίτου Εὐτυχοῦς². Τοιοῦτος ἐπίσης ἦτο καὶ ὁ Ἀγόραστος, περὶ τοῦ ὁποίου, ἐν τοῖς αὐτοῖς πρακτικοῖς, λέγεται, ὅτι ἦτο σύγκελλος Διοσκούρου Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας³.

Κατὰ ταῦτα σύγκελλοι κατ’ ἀρχὰς ὀνομάζοντο πάντες οἱ ἰδιαίτεροι κληρικοὶ τοῦ Πατριάρχου, οἱ ὅποιοι, ὡς οἰκεῖοι αὐτοῦ, ἦτο φυσικὸν ν’ ἀποκτήσωσι τιμὴν καὶ ἀξίαν μεγαλειότεραν καὶ ὠρισμένα προνόμια, διακρίνοντα αὐτοὺς ἀπὸ τῶν λοιπῶν κληρικῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀξιωματοικῶν τῆς Ἐκκλησίας· διὰ τοῦτο βλέπομεν καὶ ἐν τῷ ναφ τῆς Ἁγίας Σοφίας «τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας» αὐτοὶ νὰ προεξάρχωνται πάντων τῶν ἄλλων ἐπισήμων ἐν αὐτῇ κληρικῶν, τῶν καγκελαρίων, ἐκδίκων, ῥεφερενδαρίων, νοταρίων, σκευοφυλάκων καὶ τῶν ἄλλων πρεσβυτέρων καὶ διακόνων.

Καὶ μεταξὺ πάλιν ὄλων αὐτῶν τῶν συγκέλλων ἦτο φυσικὸν ὁ εἷς νὰ εἶναι ἀνώτερος τῶν ἄλλων, ὁ πρῶτος ὄλων.

Πόσοι ἦσαν οἱ οὕτω λεγόμενοι Σύγκελλοι ἀκριβῶς δὲν γινώσκομεν τοῦτο μόνον εἶναι βέβαιον, ὅτι ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Σεργίου (610 - 638) ἦσαν περισσότεροι τῶν δύο καὶ ὅτι ὁ αὐτὸς Πατριάρχης περιώρισε τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν εἰς δύο μόνον⁴ καὶ ἐκ τῶν δύο μετ’ οὐ πολὺ παρέμεινε εἰς καὶ μόνος.

¹ Mansi, "Ενθ' ἀν. Δ΄. 1101, 1108.

² Mansi, "Ενθ' ἀν. ΣΤ΄. 724.

³ Mansi, "Ενθ' ἀν. ΣΤ΄. 1033.

⁴ Ράλλη - Ποτλή, Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων Ε΄. 230.

Ὁ Σύγκελλος οὗτος, ἐπὶ παιδείᾳ καὶ ἀρετῇ καὶ πείρᾳ, ἀλλὰ καὶ ἀφοσιώσει πρὸς τὸν προϊστάμενον αὐτοῦ διακρινόμενος, διέμενε μετ' αὐτοῦ ὁμόστεγος καὶ ὁμοδαίτης, συμπράττων καὶ συνεργῶν μετὰ τοῦ Πατριάρχου ἐν τῇ διοικήσει τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῇ ἐξασκήσει τῶν πολλαπλῶν αὐτοῦ καθηκόντων, φέρων πάντοτε ἓν, ἢ δύο, ἢ καὶ τρία ἀξιώματα ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων τῆς Πατριαρχικῆς αὐλῆς καὶ τῆς Μ. Ἐκκλησίας ὡς ὁ Ἰωάννης, ὅστις Σύγκελλος ὦν ἦτο συνάμα Οἰκονόμος, Σκευοφύλαξ, Πρωτέκδικος καὶ Γηροκόμος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Ἀποκριστάλλωσις τοῦ θεσμοῦ τῶν Συγκέλλων· οἱ Σύγκελλοι οἱ ἀνώτατοι ἀξίωματικοὶ τοῦ Πατριάρχου· Ἐπίδοξοι διάδοχοι τοῦ Πατριάρχου.

Ὁ σοφὸς Goar μόνος ἐξ ὄλων τῶν σχολιαστῶν κατανοήσας τὸν θεσμὸν τοῦ Συγκέλλου, μᾶς ἐφιλοτέχνησεν ὠραίαν καὶ πραγματικὴν ἀπεικόνισιν αὐτοῦ. «Οἱ Πατριάρχαι, λέγει, διὰ τοῦ τίτλου τούτου εἰμίμων ἐκείνων, τὸν ὅποιον ἀπεδέχοντο εἰς συγκατοικίαν, ὡς σύντροφον τῆς ἰδιωτικῆς τῶν ζωῆς, κοινωνῶν τῶν σκέψεῶν τῶν, σύμβουλον τῶν ἔργων τῶν, διευθυντὴν τῆς ψυχῆς τῶν, πατέρα εἰς τὰς ἐξομολογήσεις τῶν καὶ τῶν αὐτῶν Ἐφεστίων σύντροφον καὶ συγκελλιῶτην».¹

Ὁ Σύγκελλος, οὗτος ὁ «ὁμόψυχος τοῦ Πατριάρχου»,² ὡς ἦτο ἐπόμενος, ἀπέκτα σὺν τῷ χρόνῳ μεγίστην σημασίαν, πρῶτος ὑπάρχων μεταξὺ τῶν ἄλλων κληρικῶν καὶ αὐτῶν τῶν ἐπισημοτάτων· διὰ τοῦτο καὶ ἐπὶ πέντε αἰῶνας, ἴσως δὲ καὶ περισσότερον, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἐκ τῶν Συγκέλλων ἐξελέγοντο οἱ Οἰκουμενικοὶ Πατριάρχαι. Καὶ ἔχομεν σειρὰν ὄλην τοιούτων ἀπὸ Συγκέλλων Πατριαρχῶν, ὡς Ἰωάννην Β' τὸν Καππαδόκην (518-520), Σύγκελλον καὶ διάδοχον τοῦ Πατριάρχου Τιμοθέου, Ἐπιφάνιον Σύγκελλον καὶ διάδοχον τοῦ Ἰωάννου (520-536), Ἰωάννην Δ' τὸν Νηστευτὴν, Σακκελλάριον καὶ Σύγκελλον τοῦ Εὐτυχίου (582-595), Ἰωάννην Ε' (669-675), Πρωτέκδικον, Σκευοφύλακα, Οἰκονόμον, Γηροκόμον καὶ Σύγκελλον τοῦ Πατριάρχου Θωμᾶ, Θεόδωρον τὸν Α' (677-679), Σκευοφύλακα, Καγγελλάριον καὶ Σύγκελλον τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντίνου τεῦ Α', Γεώργιον τὸν Α' (679-686), Σκευοφύλακα καὶ Σύγκελλον καὶ διάδοχον τοῦ Θεοδώρου, Ἀναστάσιον (738-754) Σύγκελλον καὶ διάδοχον τοῦ Ἱεροῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ, Ἰωάννην Ζ' τὸν Γραμματικὸν (834-843), Σύγκελλον καὶ διάδοχον Ἀντωνίου τοῦ Α', Στέφανον τὸν Α' 886-893), Σύγκελλον καὶ διάδοχον

¹ Goar, εἰς Γ. Σύγκελλον τόμ. Β' 56 καὶ ἐξῆς.

² Ὁμόψυχος συγκέλλου καλεῖ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν τῆς Ἐφῆς Ἐκκλησιῶν ἐν τῇ Ζ' Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ Θωμᾶν καὶ Ἰωάννην ἢ ἐπιστολῇ τῶν Πατριαρχῶν πρὸς τὴν Σύνοδον. Mansi, Ἐνθ' ἀν. ΙΒ'. 1131.

τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου, Εὐθύμιον (907 - 912), Σύγκελλον τοῦ Στεφάνου και διάδοχον τοῦ Νικολάου, Θεοφύλακτον (933 - 956), Σύγκελλον και διάδοχον τοῦ Τρύφωνος, Ἀντώνιον Γ'. τὸν Στουδίτην (974 - 980), Σύγκελλον τοῦ Πατριάρχου Πολυεύκτου και Μιχαήλ τὸν Κηρουλλάριον, Σύγκελλον και διάδοχον Ἀλεξίου τοῦ Στουδίτου (1043 - 1058). Πολὺ πιθανὸν και ἄλλοι ἀπὸ Συγκέλλου νὰ ἀνῆλθον ἐπὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου, ἀλλ' ἐλλείπει σχετικῶν πηγῶν δὲν μνημονεύονται εἰς τοὺς Πατριαρχικοὺς καταλόγους, εἰς τοὺς ὁποίους δὲν ἀναγράφονται οὔτε ὁ Ἀντώνιος Στουδίτης,¹ οὔτε Μιχαήλ ὁ Κηρουλλάριος, ἂν και εἶναι μεμαρτυρημένον, ὅτι και αὐτοὶ διετέλεσαν Σύγκελλοι, πρὶν ἢ Πατριαρχεύσωσι.²

Πάντες οὗτοι οἱ ἐκ Συγκέλλων Πατριάρχαι, πλὴν μιᾶς ἢ δύο ἐξαιρέσεων, ἦσαν ἄνδρες γεραροί, εὐλαβεῖς και φιλόθεοι, ἄγνοι τὸν βίον και ὀρθόδοξοι τὸ φρόνημα, δικαίως ταχθέντες ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας εἰς τὸν χορὸν τῶν Ἀγίων, ὑμνούμενοι και γεραιρόμενοι ὑπ' αὐτῆς.

Ἐνεκα τῆς ἀλλεπαλλήλου ταύτης διαδοχῆς και ἀνυψώσεως τῶν Συγκέλλων ἐπὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου, ἐπεκράτησεν ἡ ἰδέα παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις Βυζαντινοῖς, ὅτι οἱ Σύγκελλοι ἦσαν οἱ ἄμεισοι ἢ μᾶλλον οἱ ἐπίδοξοι διάδοχοι τῶν Πατριαρχῶν διὰ τοῦτο και οἱ Χρονογράφοι Σκυλίτζης και Ζωναρᾶς ἀναγράφοντες τὰ κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Σερίφου τῶν Ὁθωμανῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου λέγουσι: «Δύναται δὲ τοῦτο τὸ ὄνομα πρὸς τὸν αὐτοῦ Χαλιφᾶν, ὅπερ ὁ παρ' ἡμῖν, Σύγκελλος πρὸς τοῦ Πατριάρχου πάλαι ἐδύνατο ἐκείνου γὰρ ἀποθανόντος, αὐτὸς εὐθὺς εἰς τούτου τὸν θρόνον ἐγκαθιδρύεται» και ὁ Ζωναρᾶς: «Οὗτος ἐστὶ παρ' αὐτοῖς πάλαι, ὃ παρ' ἡμῖν ὁ λεγόμενος Σύγκελλος ὡς γὰρ ὁ Σύγκελλος τὸν Πατριάρχην θανόντα εἰς τὸν ἐκείνου τόπον ἀντικαθίστατο, οὕτω και ὁ Σέριφος, τοῦ Χαλιφᾶ θανόντος, τὸν τελευτήσαντα διαδέχεται».³

Αὐτὸ τοῦτο ἐγένετο και ἐν Ρώμῃ κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας ἐπὶ τῶν Ἀρχιδιακόνων, οἵτινες δὲν ἦσαν ἀπλῶς πρώτοι μόνον ἐπὶ τῶν διακόνων, ἀλλὰ και τῶν πρεσβυτέρων ὡς ἀντιπρόσωποι τοῦ Πάπα, αὐτοῦ δ' ἀποθνήσκοντος, τὸν διεδέχοντο ἐπὶ τοῦ θρόνου διὰ τοῦτο, ὡς ἀναφέρει ὁ Εὐλόγιος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, τὸν Ναυάτον, Ἀρχιδιάκονον ὄντα, ὁ Πάπας Κορνήλιος, ἵνα ἐμποδίσῃ ν' ἀνέλθῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου, πρεσβύτερον ἐχειροτόνησε. «Ναυάτον, ἀρχιερατεύοντος Κορνηλίου Ρώμης, τὸν πρῶτον βαθμὸν τῆς διακονίας ἔχειν λαβόντα παρὰ Κορνηλίου» εἶναι δὲ τότε θεσμὸν τῆς ἐκκλησίας Ρώμης, τὸν

¹ Πβ. Λέοντα τὸν Διάκονον, Ἱστορ. 164.13.

² Ἀνωμένου, Σύνοψις Χρονικῆ 164 «Κηρουλλάριος οὗτος ἐτύγχανεν, ὃς και σύγκελλος ἐτετίμητο πρότερον». Σάθ α, Μεσ. Βιβλ. τ. Δ'. XXXIX ἐν ὑποσημειώσει και τόμ. Ζ'. σελ. 164.

³ Κεδρηνοῦ, Σύνοψις Ἱστορ. Β'. 581.7, Ζωναρᾶ, Ἐπιτομὴ Ἱστορ. τόμ. Δ'. 173.29 (Dindorf).

Ἀρχιδιάκονον, τελευτῶντος τοῦ Ἐπισκόπου, εἰς τὸν Ἐπισκοπικὸν ἀντιχειροτονεῖσθαι θρόνον, τὸν δὲ Κορνήλιον, θεῖα ἐμπνεύσει, τὸν φίλαρχον καὶ νεωτεροποῖον ἀνάξιον τηλικούτου ἀξιώματος διορῶντα, εἰς πρεσβύτερον χειροτονήσαντα μετατάξαι, τὴν πάροδον αὐτοῦ τὴν εἰς τὸν Ἀρχιερατικὸν θρόνον Ρώμης παντελῶς ἀποκλείσαντα».¹

Οἱ Σύγκελλοι τῶν Πατριαρχῶν ἀναντιρρήτως δὲν ἦσαν Μητροπολίται, ὡς συμπεραίνει ὁ Σλούμπερζε· οὐδ' ἦτο ἀπαραίτητον νὰ ἔχωσι τὸν βαθμὸν τοῦ πρεσβυτέρου, ὡς σήμερον, κατ' ἀπαράβατον κανόνα ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος, ἀλλ' ἠδύνατο νὰ εἶναι καὶ διάκονοι, ὡς ὁ Πατριάρχης Ἰωάννης Δ'. ὁ νηστευτής. Ὁ κ. Β. Στεφανίδης εἰς τὴν μελέτην αὐτοῦ, οἱ Σύγκελλοι ἐν τῷ Διοικητικῷ συστήματι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, λέγει·² «ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου ἀναφέρονται τὰ ἐπόμενα: «ὄν παρητήσατο (ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας) ἔρανα διανεῖμαι πλείστοις δι' Ἀγοράστου καὶ Τιμοθέου». Ἐκ τῆς ἀναθεθείσης αὐτοῖς ἐργασίας δεικνύνται ἀμφοτέρω διακονοὶ ὄντες, μετὰ τινος δὲ γραμμᾶς ὁ Ἀγόραστος ἀποκαλεῖται Σύγκελλος τοῦ Ἀλεξανδρείας· ἐκ τούτου πληροφορούμεθα, ὅτι τοῦλάχιστον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ διάκονοι ὠρίζοντο Σύγκελλοι. Τῶν μέχρι τοῦδε μνημονευθέντων συγκέλλων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου οὐδεὶς ὄητῶς ἀναφέρεται ὡς διάκονος, ἱκανοὶ δὲ ὡς πρεσβύτεροι»³. Ἄλλ' ὡς ἡμεῖς ἐπληροφορήσαμεν, καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως κάλλιστα διωρίζοντο καὶ διάκονοι ὡς Σύγκελλοι· ἐκ τοῦ σχετικοῦ δὲ περὶ Ἀγοράστου ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς Δ'. ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου μᾶλλον τοῦτο ἐξάγεται, ὅτι σὺν ταῖς ἄλλαις ὑπηρεσίαις ἐξήσκουν οἱ Σύγκελλοι, τόσον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ὅσον καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐκκλησίαις καὶ μάλιστα ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ τὸ ἔργον τῆς φιλανθρωπίας, καθὼς καὶ σήμερον ἔτι ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος, ἐκτὸς τῶν πολλαπλῶν αὐτοῦ καθηκόντων, ἔχει καὶ τὴν υποχρέωσιν νὰ διανέμη τὰ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου ὀριζόμενα ἔλεη εἰς τοὺς πτωχοὺς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ εἰς τοὺς ἐν Τουρκαῖς φυλακαῖς ἐγκλεισμένους ὀρθοδόξους Χριστιανοὺς καὶ ἄλλοτε, κυρίως ὁμῶς τὴν παραμονὴν τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως καὶ τὸ Μέγα Σάββατον· καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἄλλα «ἔρανα» ἀθροίζων παρὰ τῶν εὐσεβῶν, καὶ μάλιστα ὑπέρογκα, νὰ διαθέτῃ αὐτὰ ὑπὲρ τῶν πτωχῶν, τῶν ὀρφανῶν, τῶν αἰχμαλώτων, τῶν προσφύγων καὶ ὑπὲρ τῶν φιλανθρωπικῶν καθιδρυμάτων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς⁴.

¹ Εὐλόγιος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κατὰ Ναυατιανῶν ἐν Φωτίου Μυριοβίβλῳ 127 (ἔκδοσις Βερολίνου 1824).

² Β. Στεφανίδου, Συμβολαὶ εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν καὶ τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον 65.

³ Ἐνθα ἀνωτέρω.

⁴ Μεγάλου Πρωτοσυγκέλλου Ἀθηναγόρα, Ἐτήσιος ἀπολογισμὸς ὑπὸ 1 Ὀκτωβρίου τοῦ 1918 μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου 1919.

Ἦσαν δὲ μόνον διακόνους Συγκέλλους γνωρίζομεν, ἀλλὰ καὶ μοναχοὺς τοιούτους, ὡς Γεώργιον τὸν ἐξ ἀπορητῶν, γραμματέα τοῦ Πατριάρχου Ταρσίου, καὶ τὸν μοναχὸν Σύγκελλον Ἀντώνιον τὸν Στουδίτην, ἔτι δὲ καὶ Συγκέλλους Ὑποδιακόνους, ὡς τοὺς Βασιλόπαιδας Στέφανον καὶ Θεοφύλακτον, κατὰ κατὰ δὲ τὸν 11^{ον} αἰῶνα καὶ Μητροπολίτας καὶ Ἐπισκόπους. Συνέβη δηλονότι καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως ὅ,τι καὶ ἐν τῇ Λατινικῇ ἔπειτα ἐπὶ τῶν Καρδιναλίων, οἵτινες ἀποτελοῦντες τάξιν διακεκριμένην ἐν τῇ διοικήσει τῆς Ἐκκλησίας, ἐλαμβάνοντο ἀδιακρίτως ἐξ Ἐπισκόπων, Πρεσβυτέρων καὶ Διακόνων ἢ μᾶλλον ἦσαν μὲν Ἐπίσκοποι, ἀλλ' ἔφερον καὶ τὴν ὄνομασίαν τοῦ Πρεσβυτέρου ἢ Διακόνου, διότι κατὰ τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ σύστασιν ὁ θεσμὸς οὗτος ἀπετελεῖτο μόνον ἐκ Διακόνων καὶ Πρεσβυτέρων¹.

Ἄλλ' εἴτε Πρεσβύτεροι, εἴτε Διάκονοι, εἴτε μοναχοὶ ἀπλῶς ἦσαν οἱ Σύγκελλοι, εἶχον τιμὴν καὶ στάσιν Ἐπισκόπου.

Ὁ Πατριάρχης Φώτιος, γράφων περὶ τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὡς ἐξῆς χαρακτηρίζει τοὺς συγκέλλους Ἰωάννην καὶ Θωμᾶν ἀντιπροσωπεύοντας ἐν τῇ Συνόδῳ τοὺς Πατριάρχας Ἱεροσολύμων καὶ Ἀντιοχείας: «Ἰωάννην καὶ Θωμᾶν ἄνδρας μοναδικῆ πολιτείας περιωνύμους καὶ ἱερατικῆ τιμῆ διαλάμποντας καὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀπάσης διοικήσεως τῶν ἀποστολικῶν μεγάλων θρόνων τοποτηρητὰς καὶ τὸ τῶν Ἀρχιερέων προνόμιον ἔχοντας».²

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

*Ἀνύψωσις τῶν Συγκέλλων εἰς τὰ ὑπάτα πολιτικὰ ἀξιώματα.
Αὐτοκρατορικοὶ πρίγκιπες Σύγκελλοι.*

Ὡς εἶδομεν, τὸ ἀξίωμα τοῦ Συγκέλλου ἀπέβη μέγα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως, τὸ μέγιστον καὶ πρῶτιστον τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀξιωμάτων, χάρις εἰς τὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα δι' αὐτοῦ ἐτιμήθησαν καὶ τὰ ὁποῖα ἐτίμησαν ἀληθῶς καὶ αὐτὸ καὶ τοὺς ἐκλέξαντας αὐτὰ Πατριάρχας. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ Αὐτοκράτορες φιλοτιμούμενοι νὰ εὐεργετήσουν κληρικούς διακεκριμένους ἐπὶ ἀγιότητι βίου, ἐπὶ σοφίᾳ καὶ ἄλλῃ ἀρετῇ, ἢ κληρικούς, πρὸς τοὺς ὁποίους ἠσθάνοντο στοργήν, σεβασμὸν, ἐκτίμησιν καὶ φιλίαν, δὲν εὕρισκον ἀξίαν κατάλληλον πρὸς τὴν αὐτοκρατορικὴν φιλοτιμίαν, εἰ μὴ τὸ ἀξίωμα τοῦ Συγκέλλου, τὸ ὁποῖον ἀνέδειξαν πολιτικὸν ἀξίωμα ἐκ τῶν πρῶτων ἀνυψώσαντες τὸν Σύγκελλον μέχρι τῶν Μαγίστρων, ὡς θὰ ἴδωμεν.

Ἡ τοιαύτη ἐξύψωσις ἐγένετο, ἂν ὄχι πρὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἡρακλείου, πάντως ὅμως ὑπ' αὐτοῦ, ὅστις καὶ περιώρισε τὸν ἀριθμὸν τῶν Συγκέλλων

¹ Hinschius, Kirchenrecht, πολλαχοῦ τοῦ συγγράμματος.

² Ράλλη-Ποτλῆ, Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων Α'. 385.—Φωτίου, Ἐπιστολαὶ σελ. 216 (ἔκδ. Ἰ. Βαλέττα).

εἰς δύο μόνον. Τὸ Πασχάλιον χρονικὸν ἀναφέρει, ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος ἀπέστειλε πρὸς τὸν Χοσροὴν, βασιλέα τῶν Περσῶν, πρεσβευτὰς τρεῖς, τὸν Ὀλύμπιον, ἑπαρχον τοῦ πραιτωρίου, τὸν Λεόντιον, ἑπαρχον τῆς πόλεως καὶ Ἀναστάσιον Πρεσβύτερον τῆς ἀγιωτάτης Μ. Ἐκκλησίας (Ἁγίας Σοφίας), φέροντας ἀποκρίσεις πρὸς τὸν Χοσροὴν «τοὺς δούλους Ὑμῶν ἀπελύσαμεν Ὀλύμπιον τὸν ἐνδοξότατον ἀπὸ ὑπάτων, πατρίκιον καὶ ἑπαρχον πραιτωρίων καὶ Λεόντιον τὸν ἐνδοξότατον ἀπὸ ὑπάτων πατρίκιον καὶ ἑπαρχον πόλεως καὶ Ἀναστάσιον τὸν θεοφιλέστατον πρεσβύτερον καὶ Σύγκελλον»¹, ἔξ οὗ καταδεικνύται, ὅτι οἱ Σύγκελλοι ἦσαν πλέον τεταγμένοι εἰς τὴν τάξιν τῶν πατρικίων. Ἀργότερον πάλιν, ὅταν ὁ Χαγᾶνος ἐπολιόρκει τὴν Κων/πολιν καὶ ἐξήτησεν «ἄρχοντας ὀφείλοντας αὐτῷ διαλεχθῆναι», ἐξῆλθον πρὸς αὐτὸν «Γεώργιος ὁ ἐνδοξότατος πατρίκιος, Θεόδωρος ὁ ἐνδοξότατος πατρίκιος καὶ λογοθέτης καὶ Θεόδωρος ὁ θεοφιλέστατος Σύγκελλος καὶ Ἀθανάσιος ὁ ἐνδοξότατος πατρίκιος», οὗτοι δὲ πάντες ἐν τῷ αὐτῷ χρονικῷ ὀνομαζόνται ἐνδοξότατοι ἄρχοντες.²

Οὕτω λοιπὸν τὸ ἀξίωμα τοῦ Συγκέλλου, ὑπάρχον πρότερον τὸ ἀνώτατον τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀξιωμάτων, ἀπέβη ἤδη καὶ πολιτικὸν πρώτης τάξεως, τασσόμενον εὐθὺς μετὰ τὸν πρῶτον ἄρχοντα τῆς αὐλῆς, τὸν Μάγιστρον, τὸν περιδοξὸν τοῦτον ἐπὶ τῶν ἑξωτερικῶν Ὑπουργῶν τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας. Ὁ Σύγκελλος διετέλει μέλος, καὶ μάλιστα πρωτεῦον καὶ ἔγκριτον, τοῦ μεγάλου ἐκείνου καὶ παλαιφατοῦ σώματος «τῆς περιφανοῦς Συγκλήτου», ἐν τῇ ὁποίᾳ κατελέγετο πᾶν ὅ,τι μέγα καὶ ἔξοχον, ἐπὶ εὐγενείᾳ καὶ πλούτῳ καὶ ἀνδρείᾳ καὶ στρατιωτικῇ ἰκανότητι καὶ ἀξίᾳ, εἶχε νὰ ἐπιδείξῃ ἡ μεγάλη καὶ αἰωνόβιος ἐκείνη Αὐτοκρατορία. Ὑπῆρξαν μάλιστα περιστάσεις, καθ' ἃς ὁ Σύγκελλος ἀπέβη καὶ ἀνώτερος τῶν Μαγίστρων καὶ Καισάρων καὶ Νομπιλισίμων καὶ Κουροπαλατῶν καὶ Βασιλεοπατόρων, ἴσως ἴσως δὲ καὶ αὐτῶν τῶν Πατριαρχῶν. Ὁ κ. Στεφανίδης (ἐνθα ἀνωτέρω σελ. 61) ἀναφέρει ἐκ τῆς Βασιλείου τάξεως Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου (Β', κεφ. 5), «ὅτι κατὰ τὰς ἐν τοῖς Πατριαρχείοις προελεύσεις, ὧν μετεῖχεν ὁ Αὐτοκράτωρ μετὰ τῶν μεγιστάνων τοῦ Κράτους, οἱ Σύγκελλοι ἐκάθηγον μετὰ τοὺς μαγίστρους.» Ἡ αὐτὴ Βασιλεὺς τάξις, ἐξακολουθεῖ ὁ κ. Στεφανίδης κατωτέρω, ἀριθμοῦσα τὰ διοικητικὰ ἀξιώματα, τὸ τοῦ συγκέλλου ἀναφέρει τρίτον, μετὰ τὸν βασιλεοπάτορα καὶ τὸν ῥέκτωρα καὶ πρὸ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ἀνατολικῶν, τοῦ δομεστικοῦ τῶν σχολῶν καὶ τῶν στρατηγῶν τῶν θεμάτων, εἶναι ὁ μὴ ζήτημα, ἀν ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει πρόκειται περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀξιώματος.»

Καὶ ὁ μὴς πρόκειται περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀξιώματος, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω.

¹ Πασχάλιον χρονικὸν Α'. 706.17 (ἐκδ. Βόνν).

² Πασχάλιον χρονικόν, Ἐνθ' ἀν. 721.6 καὶ 722.6.

Εἶχε κοπάσει πλέον ὁ σάλος τῶν Εἰκονομαχικῶν ἐρίδων, ὁ ἐπὶ ἓνα αἰῶνα συνταράξας τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ παρ' ὀλίγον ἀπειλήσας νὰ κατακλύσῃ αὐτανδρον τὸ σκάφος τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὅτε βασιλεὺς εὐσεβῆς καὶ μεγαλοπράγμων, Βασίλειος ὁ Μακεδών, ἀπὸ τοῦ 867, μετὰ τὸν ἄδικον θάνατον τοῦ ἀτυχοῦς Αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Γ'. ἀνέλαβε τὰ σκῆπτρα τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας. Ὁ βασιλεὺς οὗτος, ὁ πληρώσας τὴν πρωτεύουσάν του διὰ νέων μεγαλοπρεπῶν ναῶν, ὁ οἰκοδομήσας τὴν Νέαν Ἐκκλησίαν, τὸ θαῦμα ἐκείνου τοῦ πλούτου, τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς τεκτονικῆς ἁρμονίας, ἐφιλοδόξησε νὰ καταλέξῃ εἰς τὸν κλῆρον ἓνα τῶν υἱῶν αὐτοῦ, τὸν μικρότερον Στέφανον, μαθητὴν καὶ ὁμιλητὴν τοῦ μεγάλου καὶ σοφοῦ Πατριάρχου Φωτίου, καὶ τὸ ἐπραγματοποίησεν ἀγαγὼν αὐτὸν διὰ τοῦ Πατριάρχου Φωτίου εἰς τὴν τάξιν τῶν ὑποδιακόνων. Ἀλλ' ἔπρεπε νὸ νεαρὸς ὑποδιάκονος, πρῆγκιψ αὐτός, Πορφυρογέννητος μάλιστα, νὰ ἔχη οὐ μόνον τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ τῶν συναδέλφων αὐτοῦ κληρικῶν, ἀλλὰ νὰ μὴ ὑστερῇ τῶν Ἐπισκόπων καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν Μητροπολιτῶν διὰ τοῦτο ἐτάχθη εἰς τὸ ἀνώτατον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἀξιωματίων, τὸ τοῦ Συγκέλλου, ὑπὸ τοῦ βασιλέως πατρός του, προσδώσαντος εἰς αὐτὸ νέαν αἴγλην καὶ καταστήσαντος ἀπὸ πάσης ἀπόψεως περιβλεπτον.

Καὶ τοῦ λοιποῦ, μέχρις αὐτῶν τῶν χρόνων τῆς ἀλώσεως, παύει πλέον ὁ Σύγκελλος νὰ εἶναι ὁ σύνοικος καὶ ὁμοδιαίτιος τοῦ Πατριάρχου, καὶ ἀπὸ συμβούλου καὶ συναρωγοῦ ἀποβαίνει σχεδὸν σύνθρονος καὶ ὁμότιμος, ἀνώτερος κατὰ τὸ ἀξίωμα καὶ αὐτῶν τῶν Ἐπισκόπων καὶ Ἀρχιεπισκόπων, κατέχων πάντοτε τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ «τῶν λογάδων» Μητροπολιτῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Οἱ Σύγκελλοι ἀνώτεροι τῶν Μητροπολιτῶν.

Ὁ κ. Βασίλειος Στεφανίδης εἰς τὴν γνωστὴν μελέτην του περὶ Συγκέλλων ἀναφέρει ἐπὶ λέξει τὰδε: «Περὶ τῆς προβλήσεως τοῦ Συγκέλλου, Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος πραγματεύεται ἐν ἰδιαιτέρῳ κεφαλαίῳ τῆς Βασιλείου Τάξεως. . . . Ἐκ τῆς διηγήσεως τῆς Βασιλείου Τάξεως δὲν δύναται τις νὰ ἐννοήσῃ τὴν θέσιν τῶν Συγκέλλων ἀπέναντι τῶν ἐνδημούντων Ἀρχιερέων. Ἐκ τοῦ ὅτι κἀθῆνται πλησίον τοῦ Πατριάρχου ἐκατέρωθεν καὶ ὅτι προεσέρχονται τῶν Ἀρχιερέων δὲν δύναται τις νὰ συμπεράνῃ ὅτι ἐθεωροῦντο ἀνώτεροι αὐτῶν. Ταῦτα μᾶλλον δεικνύουσιν, ὅτι ἐθεωροῦντο ἄνθρωποι τοῦ Πατριάρχου. Ἐκ τοῦ ὅτι ἀνίστανται εἰσερχομένων τῶν Ἀρχιερέων, δικαιότερον δύναται τις νὰ συμπεράνῃ, ὅτι ἐθεωροῦντο κατώτεροι αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ συμπέρασμα τοῦτο θὰ ἦτο ἀβέβαιον». ¹ Ἐκ τῶν

¹ Β. Στεφανίδου, Ἐνθ. ἀν. 63.

ἀνωτέρω καταφαίνεται ὅτι ὁ κ. Στεφανίδης δὲν ἠδυνήθη νὰ πείσῃ τὸν ἐαυτὸν του, ἀν οἱ Σύγκελλοι ἦσαν ἀνώτεροι ἢ κατώτεροι τῶν Ἀρχιερέων· ἐγὼ εἶμαι πεπεισμένος, ὅτι οἱ Σύγκελλοι ἦσαν ἀνώτεροι, ἐλπίζω δὲ νὰ πείσω καὶ τοὺς ἀναγνώστας μου.

Κατὰ τὴν ἀνάδειξιν νέου Συγκέλλου ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος ἐτελεῖτο ἰδιαιτέρα τελετὴ, οὕτως εἰπεῖν, τὴν ὁποίαν εὐτυχῶς περιέσωσε τὸ ἐπίσημον βιβλίον τῶν τελετῶν τῆς Αὐτῆς εἰς ἰδιαιτερον κεφάλαιον (1.530) ἐπιγραφόμενον «ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ προαγωγῇ Συγκέλλου...»¹

Ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὸ ἐπίσημον κείμενον τῆς προβλήσεως παρατηροῦμεν, ὅτι δὲν εἶναι ἀκριβὲς τὸ λεγόμενον, ὅτι εἰσερχομένων τῶν Ἀρχιερέων ἀνίστανται οἱ Σύγκελλοι. Οἱ Ἀρχιερεῖς εἰσερχόμενοι εὐρίσκουσιν ὀρθίους πρὸ τῶν σκάμνων αὐτῶν τοὺς Συγκελλούς, νομίζω δέ, ὅτι τὸ ἐν διαφέρει πολὺ τοῦ ἄλλου· ἄλλως τε ρητῶς λέγεται «ἐν τῷ μέλλειν εἰσιέναι τοὺς Μητροπολίτας τὴν τοῦ Σεκρέτου τάξιν, ἀνίσταται ὁ Σύγκελλος». Οὗτος ἠγέρθη, ὅταν ὁ ἐπὶ τῆς τάξεως τοῦ Πατρι-

¹ «Κελεύει ὁ βασιλεὺς τῆ παραδυναστεύοντι καὶ εἰσάγει τὸν ὀφειλόμενον προβληθῆναι σύγκελλον καὶ ἅμα τῆ εἰσιέναι αὐτὸν προσκυνεῖ τὸν βασιλέα, εἶτα πλησιάζει τῆ βασιλεῖ καὶ λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ὅσα καὶ βούλεται καὶ εἶθ' οὕτως λέγει· «ἐπὶ ὀνόματος Πατρός, Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος προβάλλεται σε ἡ ἐκ θεοῦ βασιλεία ἡμῶν σύγκελλον». Ὁ δὲ πίπτει καὶ φιλεῖ τοὺς πόδας τοῦ μεγάλου βασιλέως, ὁμοίως καὶ τοῦ μικροῦ καὶ παραδίδωσιν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς κοιτώνταις καὶ ἀποστέλλει αὐτὸν πρὸς τὸν Πατριάρχην καὶ δηλοῖ αὐτόν, καὶ ὅτι «ἡ βασιλεία ἡμῶν προεβάλετο τοῦτον σύγκελλον». ὁ δὲ Πατριάρχης κατὰ τὸ εἰωθὸς ἀπευχαριστεῖ τὸν βασιλέα καὶ εὐθέως σφραγίζει τὸν προβληθέντα σύγκελλον καὶ προσκαλεῖται τοὺς μητροπολίτας καὶ ἀρχιεπισκόπους τοὺς κατὰ τὸν τότε καιρὸν ἐνδημοῦντας τῇ πόλει καὶ λέγει πρὸς αὐτούς: «ὁ βασιλεὺς ἡμῶν ὁ ἅγιος θεοθὲν ὀδηγηθεὶς τοῦτον προεβάλετο σύγκελλον» καὶ ἀπευχαριστοῦσι πάντες καὶ ἐξέρχονται· εἶτα κελεύει ὁ πατριάρχης τεθῆναι σκαμνίον μικρὸν εἰς τὸ εὐώνυμον αὐτοῦ μέρος ἀποκοπτὸν τῶν σκάμνων τῶν μητροπολιτῶν· εἰ δὲ τύχοι εἶναι ἕτερον σύγκελλον, τίθεται τὸ τοιοῦτον σκαμνίον εἰς τὸ δεξιὸν μέρος ἀποκοπτόν· ἀεὶ γὰρ οἱ σύγκελλοι προεἰσέρχονται τῶν μητροπολιτῶν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον καὶ καθέζονται· ἀποκοπτοὶ ἰστέον, ὅτι ἐν ταῖς μεγάλας προσελεύσεσιν, οὐκ εἰς μικρὰ σκαμνία καθέζονται οἱ σύγκελλοι, ἀλλ' ἐν τοῖς ἰδίοις σελλίοις, δηλονότι ἐν τοῖς τοῦ Πατριάρχου σεκρέτοις, οὐχὶ δὲ τοῦ βασιλέως παρόντος· ἐπὶ γὰρ παρουσίᾳ βασιλέως κάτωθεν τῶν μαγίστρων καθέζονται ἐν τοῖς μακροσκαμνίοις· καὶ ἐν τῷ μέλλειν εἰσιέναι τοὺς μητροπολίτας τὴν τοῦ σεκρέτου πύλην, ἀνίστανται τῶν σκάμνων οἱ σύγκελλοι, καὶ τῶν μητροπολιτῶν εἰσερχομένων, εὐρίσκουσιν αὐτοὺς ἐκείσε, καὶ κελεύει ὁ Πατριάρχης καθεσθῆναι τοὺς συγκέλλους· καὶ πάλιν εἰσέρχονται οἱ μητροπολίται καὶ οἱ ἀρχιεπίσκοποι κατὰ τὸ εἰωθὸς τῇ ἐκκλησιαστικῇ καταστάσει· τῶν δὲ μητροπολιτῶν τὴν πύλην τοῦ σεκρέτου μέλλοντων εἰσιέναι, ἀνίστανται ἀπὸ τῶν σκάμνων οἱ σύγκελλοι καὶ ἴστανται· καὶ εἰσέρχονται πάντες καὶ κελεύσει τοῦ Πατριάρχου καθέζονται οἱ τε σύγκελλοι καὶ οἱ Μητροπολίται, καὶ περὶ τινων ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων συναίρει λόγον ὁ Πατριάρχης μετ' αὐτῶν, οἷα καὶ ὅσα βούλονται, καὶ μετὰ μικρὸν κελεύσει τοῦ Πατριάρχου ἀνίστανται καὶ ἐξέρχονται πάντες.

άρχου ἀνήγγειλε τὴν ἔλευσιν τῶν Μητροπολιτῶν, οὕτως ὥστε «εἰσερχομένων τῶν Μητροπολιτῶν, εὐρίσκουσιν αὐτὸν ἐκεῖσε». Μετὰ τὴν εἴσοδον τῶν Μητροπολιτῶν τῶν πρώτων τῇ τάξει, τῶν λογάδων «κελεύει ὁ Πατριάρχης καθεσθῆναι τοὺς Συγκέλλους, ἐν ᾧ οἱ Μητροπολιταὶ ἴστανται ὄρθιοι. Ὅταν δὲ πάλιν ἀναγγεῖλη ὁ Πραιπόσιτος τοῦ Πατριάρχου, ὅτι ἔρχονται καὶ ἄλλοι Μητροπολιταὶ καὶ Ἀρχιεπίσκοποι «τῶν Μητροπολιτῶν τὴν πύλην τοῦ σεκρέτου μελλόντων εἰσιέναι, ἀνίστανται ἀπὸ τῶν σκάμων οἱ σύγκελλοι καὶ ἴστανται», καὶ ἀφοῦ εἰσέλθουν πάντες «κελεύσει τοῦ Πατριάρχου καθέζονται οἱ τε Σύγκελλοι καὶ οἱ Μητροπολιταί». Εἶναι τόσον σαφῆς ἢ ἐκθεσις τῆς Βασιλείου τάξεως, ὥστε περιττεύει πᾶς ἄλλος λόγος.

Ἄλλ' ἢ ὑπεροχὴ τοῦ Συγκέλλου καταδείκνυται ἀριθῆλως καὶ ἐκ τοῦ ὅτι κάθηται ἐκ δεξιῶν ἢ ἐξ εὐωνύμων τοῦ Πατριάρχου, συνάμα δὲ καὶ διότι αὐτὸς μόνον κάθηται ἐπὶ ἀποκοπτοῦ, ἰδιαίτερου δηλονότι, ὑψηλοτέρου καὶ συνεπῶς ἐπισημοτέρου καθίσματος, ἐνᾧ οἱ Μητροπολιταὶ κάθηται εἰς ἀπλοῦς σκάμους. Ἐνᾧ δὲ ἐν τῇ ἐπισήμῳ γλώσση τῆς Αὐλῆς οἱ Μητροπολιταὶ ἐπιτιλοφοροῦντο «θεοφιλεῖς» οἱ Σύγκελλοι πάντοτε ἐπευφημοῦντο «θεοφιλέστατοι».

Ἐχομεν ἐν τούτοις ἐκ τῆς Βασιλείου Τάξεως καὶ ἄλλας πληροφορίας μαρτυρούσας περὶ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ Συγκέλλου. Εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς τελετὰς καὶ μεγαλοπρεπεῖς λειτουργίας τὰς τελουμένας ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτὰς τῆς Χριστιανωσύνης, καθ' ἃς ὁ Αὐτοκράτωρ ἐτέλει τὰς εὐσήμες καὶ περιφανεῖς αὐτοῦ προελεύσεις, ἢ δὲ Αὐτοκρατορικὴ αἴγλη καὶ μεγαλοπρέπεια ἐξειλίσσετο ἐν ὅλῳ τῷ ἀσυγκρίτῳ αὐτῆς μεγαλείῳ, ὁ Σύγκελλος εἶχε πάντοτε τὴν πρώτην καὶ τιμητικὴν θέσιν μετὰ τὸν Πατριάρχην, ἱστάμενος καὶ πορευόμενος πρὸ τῶν Ἐπισκόπων καὶ Μητροπολιτῶν καὶ ὅτε ὁ Αὐτοκράτωρ, κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἀγάπης, ἐξήρχετο ἐκ τοῦ ἰδιαίτερου αὐτοῦ εὐκτηρίου «τοῦ μηταωρίου», ἵνα ἀποχαιρετήσῃ τὸν Πατριάρχην, ἠσπάζετο, λέγει ἢ Βασίλειος Τάξις, πρῶτον τὸν Πατριάρχην καὶ μετ' ἐκείνον τὸν Σύγκελλον καὶ ἔπειτα τοὺς Μητροπολίτας, τοὺς Ἀρχιεπισκόπους, Ἐπισκόπους, τὸν Πρωτόπαπαν τῆς Μ. Ἐκκλησίας καὶ τοὺς λοιποὺς ἄρχοντας τοῦ Πατριαρχείου.¹

Τὴν αὐτὴν θέσιν κατεῖχεν ὁ Σύγκελλος καὶ κατὰ τὰς ἐπισήμες προσκλήσεις τοῦ Πατριάρχου εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ τὰ ἀνακτορικὰ γεύματα ἐρχόμενος εὐθὺς μετὰ τὸν Μάγιστρον καὶ Ραίκτωρα καὶ προκαθήμενος ὅλων τῶν ἄλλων Μεγιστάνων τοῦ Κράτους. Καὶ ὅσάκις πάλιν ὁ Πατριάρχης ἐκραμάτιζεν (ἔπαιρνε τὸ πρόγευμα μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος) ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, ὡς π. χ. κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Φώτων, ὁ Ἀρτοκλίνης προσεκάλει «τοὺς λογάδας τῆς Ἐκκλησίας, οἶον, Μητροπολίτας σὺν τῷ Συγκέλλῳ τὸν ἀριθμὸν ιβ'».²

¹ Κωνστ. Πορφυρογεννήτου, Ἔνθ' ἄν. 17.14.

² Κωνστ. Πορφυρογεννήτου, Ἔνθ' ἄν. 754.20

Πρὸς τούτοις εἰς τὸ ἐπίσημον βιβλίον τῶν διαφορῶν ἀξιωματῶν πρῶτος ἀναγράφεται ὁ Μάγιστρος, μετ' αὐτὸν ὁ Ραϊκτωρ καὶ ἀμέσως ὁ Σύγκελλος¹ καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Πατρίκιος καὶ Πραιπόσιτος, οἱ Πατρίκιοι καὶ Εὐνοῦχοι, οἱ Ἀνθύπατοι, Πατρίκιοι καὶ Στρατηγοὶ ἀναλόγως τῶν ἀξιωματῶν αὐτῶν, οἱ Πρωτοσπαθάριοι καὶ Δομέστικοι τῶν Σχολῶν τῶν διαφορῶν στρατιωτικῶν ταγματῶν, οἱ Πρωτοσπαθάριοι Στρατηγοὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ θέματος, ὁ Πρωτοσπαθάριος καὶ Δομέστικος τῶν ἐξκουβιτῶρων, ὁ Πρωτοσπαθάριος καὶ ἑπαρχος τῆς πόλεως, οἱ Πρωτοσπαθάριοι καὶ Στρατηγοὶ τοῦ θέματος τῆς Δύσεως καὶ μετ' αὐτοὺς εἰς τὴν ΙΓ'. θέσιν οἱ Μητροπολίται, εἰς τὴν ΙΔ'. οἱ Ἀρχιεπίσκοποι, εἰς τὴν ΙΣΤ'. οἱ Ἐπίσκοποι καὶ μετ' αὐτοὺς ἡ ἀτελείωτος σειρὰ Στρατηγῶν καὶ βαθμούχων ἀνωτέρων καὶ λοιπῶν κατωτέρων ἀξιωματικῶν κληρικῶν, τῶν Ἡγουμένων, τοῦ Μ. Οἰκονόμου, ὑπὸ Λέοντος Σοφοῦ εἰς τὰ πολιτικά ἀξιώματα ταχθέντος, μέχρις αὐτῶν τῶν βασιλικῶν διακόνων. Ἀναλόγως δὲ τοῦ βαθμοῦ αὐτοῦ ἕκαστος παρεκάθητο καὶ εἰς συνεδριάσεις τῆς Συγκλήτου εἰς τὰς ἐπισήμους ἐν τοῖς Πατριαρχείοις συνελεύσεις, εἰς τὰ ἐπίσημα βασιλικά γεύματα, εἰς τὰς ἐπισημοὺς τελετὰς καὶ προελεύσεις καὶ ἀναλόγως ἀπελάμβανε καὶ τῶν ἀπὸ μέρους τοῦ Αὐτοκράτορος φιλοτιμιῶν, τῶν «συνηθειῶν» λεγομένων, καὶ τῆς ῥόγας, χρηματικῶν δηλαδὴ αὐτοκρατορικῶν φιλοδωρημάτων, τὰ ὅποια δὲν ἦσαν εὐκαταφρόνητα.² Ἀλλὰ καὶ ὁ Σύγκελλος κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς προβλήσεώς του ἐφιλοδώρει τοὺς ἀνακτορικοὺς ὑπαλλήλους καὶ δὴ τὸν Ἀρτοκλίνην, εἰς τὸν ὅποιον ἡ μὲν Ζωστὴ Πατρικία καὶ ὁ Μάγιστρος κατὰ τὴν ἀνάδειξίν των ἔδιδον καθάπαξ ἕκαστος κδ' νομίματα, ὁ δὲ Σύγκελλος καθάπαξ καὶ αὐτὸς ἰβ' τοιαῦτα.³

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

Εἰς καὶ μόνος Σύγκελλος.

Εἶπον καὶ προηγουμένως καὶ πάλιν ἐπαναλαμβάνω, ὅτι, ἀφοῦ πλέον ἀπεκρυσταλλώθη ἡ ἀξία τοῦ Συγκέλλου, εἰς καὶ μόνος παρέμεινε τοιοῦτος, οὐδ' ἐγνώρισά ποτε καὶ ἄλλον Σύγκελλον συγχρόνως· καὶ λέγει μὲν ἡ Βασίλειος Τάξις, ὅτι ἐν περιπτώσει παρουσίας καὶ ἄλλου Συγκέλλου κατὰ τὴν τελετὴν τῆς προβλήσεως, τοῦ ἄλλου τὸ σκαμνίον τίθεται ἔξ εὐωνύμων τοῦ Πατριάρχου, τοῦ δὲ νέου Συγκέλλου ἐκ δεξιῶν, ἀλλ' οὐδόλως νοεῖ ἀρχαιότερον Σύγκελλον, ὡς ὑπέλαβεν ὁ κ. Στεφανίδης. Τὸ κείμενον λέγει: «εἰ δὲ τύχοι εἶναι ἕτερον Σύγκελλον», ἐὰν κατὰ τύχην συμπίσῃ νὰ παρίσταται εἰς τὴν τελετὴν ἄλλος σύγκελλος, ἐὰν δηλαδὴ συμπίσῃ νὰ εὐρίσκηται ἐν Κωνσταντινου-

¹ Κωνστ. Πορφυρογεννήτου, Ἐνθ' ἀν. 727.3 καὶ 730.12.

² Κωνστ. Πορφυρογεννήτου, Ἐνθ' ἀν. 784.3.

³ Κωνστ. Πορφυρογεννήτου, Ἐνθ' ἀν. 787.19.

πόλει, ἐν τῷ Πατριαρχείῳ, Σύγκελλος ἄλλου Πατριάρχου, καὶ τοιοῦτοι Σύγκελλοι ἀποστελλόμενοι ὑπὸ τῶν Πατριαρχῶν συνήθως εὐρίσκοντο ἐν τῇ Βασιλευούσῃ, τότε ὁ εἰς κἀθηται ἐκ δεξιῶν, ὁ νεοπροβληθεὶς, καὶ ὁ ἕτερος, ὁ ξένος, ἐξ ἀριστερῶν.

Οὕτως ὀρθῶς ἐνόησε τὸ «εἰ τύχοι» καὶ ὁ Λατῖνος μεταφραστής, προσθέσας ἐντὸς παρενθέσεως «Alterius Patriarchae». Διὰ νὰ λείψῃ δὲ πᾶς διαταγμός, ὅτι δὲν πρόκειται ἐνταῦθα περὶ ἀρχαιοτέρου Συγκέλλου, ὁ ὁποῖος δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ, ἀνατρέχω εἰς τὸ 52 κεφάλαιον τῆς αὐτῆς Βασιλείου Τάξεως, ἐν τῷ ὁποίῳ χάριν τοῦ Ἀρτοκλίνῃ καταγράφονται τὰ διάφορα ἀξιώματα «ὅπως τὴν ἐκάστου τάξιν καὶ κλῆσιν καὶ οἰκείαν καθέδραν γινώσκῃ κατὰ τὰ βασιλικὰ κλητώρια» καὶ ἀναλόγως τοποθετῆ ἕκαστος εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν. Πρῶτος, λέγει, κἀθηται ὁ Πατριάρχης, ὁ Καῖσαρ, Νωβελλίσμιος, Κουροπαλάτης, Βασιλοπάτωρ, Ζωστή Πατρικία μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος ἐν ἀποκοπῇ τραπέζῃ, ἀμέσως δὲ μετ' αὐτοὺς εἰς ἄλλην τράπεζαν, ὁ Μάγιστρος, ὁ Ραίκτωρ, ὁ Σύγκελλος Ρώμης καὶ ὁ Σύγκελλος Κωνσταντινουπόλεως, «εἰ δὲ καὶ τῶν τῆς Ἀνατολῆς Πατριαρχῶν τύχοιεν, σύγκελλοι, προκρίνονται τούτων κατὰ τὰ ἴδια αὐτῶν Πατριαρχεῖα¹, εἴθ' οὕτως ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Βουλγαρίας κτλ.» Καὶ περὶ τούτων μὲν ταῦτα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

Οἱ Σύγκελλοι μετεῖχον τῆς ἐνδημούσης ἐν Κων/πόλει Συνόδου;

Ἄλλ' ὁ κ. Στεφανίδης ἐξάγει καὶ ἄλλα συμπεράσματα, κατὰ τὴν ἐμὴν ἀντίληψιν, παρακεκινδυνευμένα, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀνεγείρει ὀλόκληρον οἰκοδόμημα. Κωνσταντῖνος, λέγει, ὁ Πορφυρογέννητος, ἐν τέλει τοῦ κεφαλαίου τούτου τῆς Βασιλείου Τάξεως παρατηρεῖ «καὶ περὶ τινῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων συναίρει λόγον ὁ Πατριάρχης μετ' αὐτῶν οἷα καὶ ὅσα βούλονται (δηλ. ὁ Πατριάρχης καὶ οἱ λοιποὶ) καὶ μετὰ μικρὸν κελεύσει τοῦ Πατριάρχου ἀνίστανται καὶ ἐξέρχονται πάντες». Ἐκ τούτου συμπεραίνει ὁ κ. Στεφανίδης ὅτι «κατὰ τὸν 10^{ον} τοῦλάχιστον αἰῶνα οἱ σύγκελλοι δὲν ἦσαν ἀπλῶς σύμβουλοι τοῦ Πατριάρχου, ἀλλὰ μετεῖχον καὶ τῆς ἐνδημούσης συνόδου, ἦτις, ὡς

¹ («Ὅταν κλητορεύωσι πρέσβεις), οἱ μὲν ἀπὸ Ρώμης ἐρχόμενοι, εἴαν εἰσιν Ἐπίσκοποι, προτιμῶνται τῶν ἐπισκόπων τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίας, εἰ δὲ πρεσβύτεροι εἴεν, ὡσαύτως προκρίνονται... τὸ αὐτὸ δὲ κρατεῖσθαι καὶ ἐπὶ τῶν ἐν τῇ ἀνατολῇ ὄντων τριῶν πατριαρχῶν· ἐτιμήθησαν δὲ οἱ ἀπὸ Ρώμης ἐλθόντες διὰ τὴν ἔνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν ἐπὶ Λέοντος τοῦ φιλοχρίστου Δεσπότη, οἷος ὁ Ἐπίσκοπος Νικόλαος καὶ καρδηνάσιος Ἰωάννης, ἐπάνω πάσης τῆς τάξεως τῶν Μαγίστρων· ὡσαύτως καὶ οἱ ἀπὸ Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων Σύγκελλοι ἐν τῇ δευτέρᾳ θέσει τῆς τραπέζης, πρῶτοι ἐπάνω παντὸς μαγίστρου. (Κωνστ. Πορφυρογεννήτου, Ἔνθ' ἀν. 727,6, 739,6).

ῥητῶς λέγεται, συνεκαλεῖτο περί τινων ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων. Ἐκ τούτου σαφῶς ἐξάγεται, προσθέτει, ὅτι ἡ ἐνδημοῦσα σύνοδος δὲν εἶναι ἀκόμη διαρκής, οἱ δὲ Σύγκελλοι καὶ ἔξω τῆς ἐνδημούσης παραμένουσιν οἱ διαρκεῖς σύμβουλοι τοῦ πατριάρχου».

Καὶ ταῦτα μὲν ὁ κ. Στεφανίδης ἡμεῖς ὅμως φρονοῦμεν, ὅτι ἐνταῦθα οὐδόλως πιόκειται περί συνεδρίας τῆς ἐνδημούσης συνόδου. Ἦδη ἀνεγράψαμεν ὀλόκληρον τὸ σχετικὸν κεφάλαιον τὸ πραγματευόμενον περί τῆς ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος τελουμένης προβλήσεως τοῦ Συγκέλλου. Ὁ Αὐτοκράτωρ πάντοτε, ἀφ' ὅτου βασιλικῇ φιλοτιμίᾳ ἀνύψωσε τὸν Σύγκελλον εἰς ὑψιστον πολιτικὸν ἀξίωμα, ἰδίᾳ πρωτοβουλία ἐξέλεγε τὸ κατάλληλον πρόσωπον καὶ διώριζεν αὐτό, οὐδὲ ἐγένετο τοῦτο ἔστω καὶ ἐνίοτε μετὰ προηγουμένης γνώσεως καὶ γνώμης τοῦ Πατριάρχου. Ἄν ὁ Πατριάρχης Στέφανος παρεκάλεσε τὸν μοναχὸν Εὐθύμιον καὶ προσεπάθει νὰ πείσῃ αὐτὸν νὰ δεχθῇ τὸ ἀξίωμα τοῦ Συγκέλλου, τοῦτο οὐδὲν σημαίνει· ὁ Πατριάρχης Στέφανος ἦτο βασιλόπαις. Ὁ Εὐθύμιος προσεκλήθη ἐκ τῆς Μονῆς του εἰς τὰ ἀνάκτορα ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος Λέοντος, ὁ δὲ Πατριάρχης δὲν προέβη εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Εὐθυμίου, ὡς θέλει ὁ κ. Στεφανίδης, ἀλλ' ἐξετέλεσεν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος, ὅστις ἦτο παρὼν «καὶ συνευδόκει καὶ τὰ ὅμοια λέγων κατένευεν.»

Τί δὲ συνέβαινε κατὰ τὴν ἐκλογὴν νέου Συγκέλλου; Ὅ,τι καὶ ἐν τῇ ἐκλογῇ ἐνὸς τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ Πατριάρχου. Ὅσάκις ὁ Αὐτοκράτωρ προέβαιεν εἰς πρόβλησιν Μαγίστου π.χ. ἢ τελετῆ τῆς προβλήσεως ἐτελεῖτο ἐν τοῖς ἀνακτόροις, ἐπὶ παρουσίᾳ συμπάσης τῆς Συγκλήτου, πρόεδρος τῆς ὁποίας διετέλει, καὶ ἡ Σύγκλητος μετὰ τὴν πρόβλησιν ἠὲχαρίσται καὶ ἐευφήμει τὸν Αὐτοκράτορα. Ὅσάκις πάλιν προϋβάλλετο ὁ Αὐτοκράτωρ Πατριάρχην, καὶ πάλιν ἐν τοῖς ἀνακτόροις ἐτελεῖτο ἡ πρόβλησις ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς Συγκλήτου καὶ τῶν παρεπιδημούντων Μητροπολιτῶν καὶ, ἀφοῦ ἐτελεῖτο ἡ Πατριαρχικὴ πρόβλησις διὰ τῶν καθιερωμένων λέξεων «ἡ θεία χάρις καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς βασιλεία μου προβάλλεται τὸν εὐλαβέστατον τοῦτον (τὸν δεῖνα ὡς λέγομεν σήμερον) Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως», ἡ Σύγκλητος καὶ οἱ Μητροπολιταὶ εὐχαριστοῦντες ἐευφήμουν τὸν Αὐτοκράτορα.

Οὕτω καὶ περί Συγκέλλου προκειμένου, ἔπρεπε νὰ τελεσθῇ ἡ πρόβλησις εἰς τὰ ἀνάκτορα· ἐπειδὴ δὲ ἀντέκειτο εἰς τὴν Πατριαρχικὴν μεγαλοπρέπειαν νὰ παραστῇ ὁ Πατριάρχης εἰς τὴν τελετὴν κληρικῶν μεταβαίνων ὁ ἴδιος εἰς τὰ ἀνάκτορα, καθωρίσθη, ὅπως ὁ μὲν Αὐτοκράτωρ τελῇ τὴν πρόβλησιν τοῦ Συγκέλλου εἰς τὰ ἀνάκτορα διὰ τῶν ἐπίσης καθιερωμένων λέξεων «ἐπὶ ὀνόματος Πατρός, Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος προβάλλεται σε ἡ ἐκ Θεοῦ βασιλεία ἡμῶν Σύγκελλον» καὶ ἐν ἐπισήμῳ συνοδείᾳ ἀποστέλλῃ αὐτὸν εἰς τὸν Πατριάρχην, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ αὐτοκρατορικὸς ἀντιπρόσωπος παρουσίαιζε τὸν νέον Σύγκελλον διὰ τῶν ἐπίσης καθιερωμένων λέξεων: «ἡ βασιλεία ἡμῶν προεβά-

λετο τοῦτον Σύγκελλον» καὶ ὁ Πατριάρχης εὐχαριστῶν τὸν βασιλέα «κατὰ τὸ εἰωθὸς» ἀμέσως ἐσφραγίζε τὸν προβληθέντα Σύγκελλον καὶ προσκαλῶν τοὺς Μητροπολίτας καὶ Ἀρχιεπισκόπους ἐγκαίρως εἰδοποιηθέντας καὶ ἀναμένοντας ἤδη ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἔλεγε πρὸς αὐτοὺς· «ὁ βασιλεὺς ἡμῶν ὁ ἅγιος θεόθεν ὀδηγηθεὶς τοῦτον προεβάλετο Σύγκελλον» καὶ τότε «εὐχαριστοῦντες ἐπευφημοῦσι καὶ οὗτοι τὸν Βασιλέα».

Ἀποσυρθέντος τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀπεσταλμένου, ἀπεχώρουν καὶ οἱ Ἀρχιερεῖς μετὰ τοῦ Συγκέλλου, διὰ νὰ ἐπανεέλθουν καὶ πάλιν εἰς τὴν Πατριαρχικὴν αἵθουσαν, ὅπου θὰ ἐτελεῖτο ἡ τελετὴ τῆς ἐγκαθιδρύσεως. Ἐπρεπε καὶ ὁ Πατριάρχης νὰ τιμῆσῃ τὸν ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος διὰ τοιαύτης ἀξίας τιμηθέντα ἤτο ἄλλως τε τοῦτο αὐτοκρατορικὴ ἀπαίτησις· «χρεῶν γάρ, ἔγραφεν ὁ Αὐτοκράτωρ πρὸς τὸν Πατριάρχην, ὃν ἡ βασιλεία μου κατὰ λόγον τιμᾶ καὶ παρὰ τῆς ἀγιωσύνης σου κατ' ἴσον τιμᾶσθαι, καὶ τὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ καὶ τῇ συγκλήτῳ τίμιον καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ σου καὶ τῷ κλήρῳ τῆς ἀγιωτάτης τοῦ Θεοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας καταξιοῦσθαι τῆς κρείττονος.»

Εἶχεν ἤδη τεθῆ ἕξ εὐωνύμων τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου ἰδιαιτερον «σκαμνίον ἀποκοπτόν», κειχωρισμένον δῆλα δὴ τῶν λοιπῶν σκαμνῶν τῶν Μητροπολιτῶν καὶ μᾶλλον ἐξέχον, προσεκαλεῖτο δὲ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου καὶ ὁ νέος Σύγκελλος, ὅστις καὶ ἐκάθητο παρὰ τῷ Πατριάρχῃ ἕξ ἀριστερῶν ἂν παρεπεδήμει ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἄλλος Σύγκελλος, τῆς Ρώμης τυχόν, ἢ τῶν ἄλλων Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς, ἐκεῖνοι ἐκάθητο ἕξ ἀριστερῶν, ὁ δὲ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκ δεξιῶν. Τότε προσεκαλοῦντο καὶ οἱ πρωτεύοντες τῶν Μητροπολιτῶν, οἱ ὅποιοι εἰσερχόμενοι εὗρισκον τὸν Σύγκελλον ὄρθιον πρὸ τοῦ θρόνου τοῦ ἐγερθέντα ἤδη πρὸ τῆς εἰσόδου αὐτῶν, ἵνα τοὺς ὑποδεχθῆ. Μετὰ ταῦτα ὁ μὲν Σύγκελλος, κελεύσει τοῦ Πατριάρχου, κάθηται, τῶν Μητροπολιτῶν ἱσταμένων. Ἐν τῷ μεταξὺ ἀναγγελλομένων καὶ τῶν λοιπῶν Μητροπολιτῶν καὶ Ἀρχιεπισκόπων, ἠγείρετο καὶ πάλιν ὁ Σύγκελλος δεχόμενος αὐτούς, ὡς καὶ τοὺς προηγουμένους καὶ τότε κελεύσει τοῦ Πατριάρχου καθέζονται ὁ τε Σύγκελλος καὶ οἱ Μητροπολίται. Ὡς ἦτο φυσικόν, ὁ Πατριάρχης θὰ συνίστα τὸν νέον ἀξιωματικὸν τῆς ἐκκλησίας εἰς τοὺς ἱεράρχας, ἄγνωστον ἴσως τέως εἰς τινὰς ἕξ αὐτῶν, θ' ἀντηλλάσσοντο δὲ μεταξὺ Πατριάρχου, Συγκέλλου καὶ Μητροπολιτῶν καὶ λόγοι τινὲς καὶ φυσικῶ τῷ λόγῳ ἢ συνδιάλεξις δὲν θὰ περιεστρέφετο οὔτε περὶ πολιτικά, οὔτε περὶ στρατιωτικά πράγματα, ἀλλὰ περὶ τὰς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις. Τί φυσικώτερον τούτου; καὶ μετὰ μικρόν, κελεύσει τοῦ Πατριάρχου, ἀνίσταντο καὶ ἐξήρχοντο πάντες καὶ οὕτως ἔληγεν ἢ ὅλως διόλου τυπικῆ αὐτῆ συνάθροισις. Καὶ σήμερον ἔτι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Κων/πόλεως μετὰ τὴν χειροτονίαν καὶ χειροθεσίαν τοῦ νέου Μ. Πρωτοσυγκέλλου τελεῖται ὁμοία σχεδὸν τυπικῆ συνάθροισις. Ὁ Πατριάρχης μετὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀνερχόμενοι εἰς τὴν αἵθουσαν τοῦ Μ. Πρωτοσυγκέλλου συγκαίρουσι τὸν νεοπροβληθέντα καὶ ὁ Πατριάρχης μετ' αὐτοῦ καὶ τῶν Ἀρχιερέων συναί-

ρει λόγον περί τινων ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων, ὅσα καὶ βούλονται καὶ μετὰ μικρὸν κελεύσει τοῦ Πατριάρχου ἀνίστανται καὶ ἐξέρχονται πάντες. Αὐτὸ ἦτο ὅλον, τίποτε περισσότερον.

Ἐν τούτοις ὁ κ. Στεφανίδης φρονεῖ, ὅτι ἡ περίστασις αὕτη ἦτο περίστασις τῆς Συνόδου. «Πότε ἡ ἐνδημοῦσα Σύνοδος κατέστη διαρκῆς;» ἐρωτᾷ εἰς μίαν ἄλλην μελέτην τοῦ αὐτοῦ βιβλίου του¹ καὶ ἀπαντᾷ· «Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος (+ 959) περί τὰ μέσα τῆς 10^{ης} ἑκατονταετηρίδος δὲν παριστᾷ αὐτὴν ἀκόμη διαρκῆ· ἡ Βασίλειος Τάξις λέγει τὰ ἐπόμενα· «καὶ περί τινων ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων συναίρει λόγον ὁ Πατριάρχης μετ' αὐτῶν (δηλ. τῶν παρεπιδημούντων ἀρχιερέων καὶ τῶν συγκέλλων), οἷα καὶ ὅσα βούλονται, καὶ μετὰ μικρὸν, κελεύσει τοῦ Πατριάρχου, ἀνίστανται καὶ ἐξέρχονται πάντες· ἡ φράσις «περί τινων ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων» δεικνύει βεβαίως ὅτι ὄχι ἐπὶ πάντων τῶν ζητημάτων ἡ γνώμη τῆς ἐνδημούσης ἐθεωρεῖτο ἀπαραίτητος καὶ ἄρα δὲν ἦτο ἀκόμη διαρκῆς. Ἐκ τῆς φράσεως μάλιστα «μετὰ μικρὸν κελεύσει τοῦ Πατριάρχου ἀνίστανται καὶ ἐξέρχονται» ἠδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ, ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ζητημάτων, ἐφ' ὧν ἡ γνώμη αὐτῶν ἐζητεῖτο, ἡ σημασία αὐτῆς ἦτο μικρά· ἀλλὰ δὲν ἔχει οὕτως. Ἡ φράσις αὕτη δὲν σημαίνει, ὅτι αἱ συνεδρίαί διήρκουν ἐλάχιστον, ἀλλ' ἀπλῶς, ὅτι μετὰ τὸ πέρας τῆς συζητήσεως καὶ τὴν λύσιν τῶν ζητημάτων μικρὸν μόνον παρετείνετο ἡ συγκέντρωσις καὶ ἐπήρχετο ἡ διάλυσις. Ἐπίσης ἀντιθέτως δὲν εἶναι ὀρθόν, τὴν φράσιν «οἷα καὶ ὅσα βούλονται» ν' ἀναφέρῃ τις μόνον εἰς τοὺς παρεπιδημούντας ἀρχιερεῖς, καὶ ἐπομένως ἔξ αὐτῶν ἐξηρητάτο ποῖα καὶ πόσα θ' ἀντηλλάσσοντο ἐκεῖ. Μετ' αὐτῶν ὑπονοεῖται καὶ ὁ Πατριάρχης. Τῆς ἐνδημούσης συνόδου μὴ οὔσης ἀκόμη διαρκοῦς, οἱ σύγκελλοι, ὡς γνωστόν, ἦσαν οἱ διαρκεῖς σύμβουλοι τοῦ Πατριάρχου.»

Αὐτὰ λέγει ὁ κ. Στεφανίδης· ἀλλὰ δὲν ἴσταται μέχρις ἐνταῦθα· προχωρεῖ ἀκόμη καὶ ἀτυχῶς προχωρεῖ πολὺ. Εὐρίσκει ἀνεπαρκεῖς τοὺς πρεσβυτέρους Συγκέλλους καὶ σπεύδει νὰ τοὺς ἀντικαταστήσῃ διὰ Μητροπολιτῶν. «Τῆς ἐνδημούσης συνόδου, λέγει, μὴ οὔσης ἀκόμη διαρκοῦς, οἱ Σύγκελλοι, ὡς γνωστόν, ἦσαν οἱ διαρκεῖς σύμβουλοι τοῦ Πατριάρχου. Καθ' ὃν χρόνον ἡ «Βασίλειος Τάξις» ἐγράφετο, σύγκελλοι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἦσαν ἀκόμη πρεσβύτεροι, ταχέως ὁμως ἐκρίθησαν ἀνεπαρκεῖς διὰ τοιαύτην ἐργασίαν καὶ διωρίσθησαν Μητροπολιταὶ Σύγκελλοι» καὶ πάλιν ἐν σελ. 66 «καταδειχθείσης τῆς ἀνεπαρκειᾶς τῶν διαρκῶν τούτων συμβούλων καὶ μὴ δυναμένης ἀκόμη τῆς ἐνδημούσης συνόδου νὰ συνέρχηται τακτικῶς, ἐσκέφθησαν ν' ἀναπληρώσωσι τὴν ἔλλειψιν διὰ τοῦ διορισμοῦ Μητροπολιτῶν Συγκέλλων»!

Καὶ περὶ μὲν τῶν Συγκέλλων Μητροπολιτῶν θὰ ἐπανέλθω καὶ πάλιν,

¹ Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 12.

ὅταν φθάσω εἰς τὸ σχετικὸν μέρος τῆς παρουσίας μελέτης μου, ὅποτε θὰ ἴδω-
 μεν, ἂν καιτεδείχθησαν ἀνεπαρκεῖς οἱ πρεσβύτεροι Σύγκελλοι, ἐπύρκεσαν δὲ
 οἱ τοιοῦτοι Μητροπολίται. Ἦδη περιορίζομαι νὰ παρατηρήσω ὅτι ἡ «Βασι-
 λειος Τάξις» δὲν ἐγράφη ποσῶς κατὰ τὸν 10^{ον} αἰῶνα, ἀλλὰ φέρει ἐν πολλοῖς
 ἡλικίαν κατὰ δύο καὶ τρεῖς αἰῶνας ἀρχαιοτέραν καὶ τοῦτο θεωροῦμεν ἀναμφι-
 σβήτητον. Ἀμφισβητήσιμος ὅμως μᾶς φαίνεται ἡ παρεδρεία τοῦ Συγκέλ-
 λου ἐν τῇ ἐνδημοῦση Συνόδῳ. Τοῦλάχιστον ἐκ τῶν σχετικῶν λέξεων τῆς Βασι-
 λείου Τάξεως τοιοῦτόν τι δὲν ἐξάγεται, ἀλλ' οὔτε ὑπάρχει ἄλλη τις μαρτυρία
 περὶ τούτου. Καὶ αὐτὸς ὁ βίος τοῦ Συγκέλλου Εὐθυμίου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐμπερι-
 στατωμένως ἀναγράφονται τὰ κατ' αὐτὸν κατὰ τὴν τόσον ταραχώδη περίοδον
 ἐκείνην τῆς ἐκκλησίας, συνεπεῖα τοῦ τετάρτου γάμου Λέοντος τοῦ Σοφοῦ
 ὅποτε οἱ ἐνδημοῦντες Ἀρχιερεῖς ἐπανειλημμένως συνεδρίαζον, δὲν ἀναγράφει
 ὅτι καὶ ὁ Σύγκελλος Εὐθύμιος συνεδρίασέ ποτε μετ' αὐτῶν. Τοῦναντίον μάλι-
 στα ἀναφέρει, ὅτι ἐπὶ μῆνας ὀλοκλήρους δὲν ἐπεσκέπτετο τὰ ἀνάκτορα καὶ τὸν
 Πατριάρχην. Τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Στεφανίδου λεγόμενα περὶ παρεδρείας τῶν συγκέλ-
 λων ἐν τῇ Συνόδῳ, μόνον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἱεροσολύμων δύνανται νὰ ἐφαρ-
 μοσθῶσιν! Οὕτω ἐν τῷ Codex Biblioth. Publ. Petropol. N° 716 XVI ἀνα-
 γινώσκομεν: «Δεῖ δὲ εἰδέναι ὅτι ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων οὔτε κρίσιν ἐξάγει
 ἐκκλησιαστικὴν ἢ δημοτικὴν οὔτε ἄλλο τι ποιεῖ χωρὶς συγκέλλων. Ἔστι δὲ ὁ
 Λύδης, ὁ Ἰόπης, ὁ Νεαπόλεως καὶ ὁ τοῦ ἁγίου Ἰορδάνου, ὧν εἷς ἕκαστος
 προσκαρτερεῖ ἀδιαλείπτως μετὰ τοῦ Πατριάρχου νύκτωρ καὶ μετ' ἡμέραν τρεῖς
 μῆνας· εἶτα λαβὼν παράθεσιν ἀπέρχεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ καὶ ἔρχεται
 ἄλλος καὶ προσκαρτερεῖ τῷ Πατριάρχῃ ὁμορφόφιος καὶ ὁμόστεγος καθὼς καὶ
 ὁ πρῶτος καὶ οὕτω ποιοῦσιν ἀμοιβαδόν, εἰς τὰ τοῦ ἕτερου διαδεχόμενοι, ἕως
 οὗ πληρωθῇ ὁ χρόνος, καὶ πάλιν ἄρχονται, ἡ δὲ διοίκησις τοῦ προσμένοντος
 ἀρχιεπισκόπου καὶ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ καὶ τῶν ἀλόγων αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ πατρι-
 αρχείου γίνεται ἅπασα».

Ἐν τῷ αὐτῷ κώδικι μᾶς δίδεται καὶ ὁ ὀρισμὸς τοῦ Συγκέλλου καὶ Πρω-
 τοσυγκέλλου. «Σύγκελλοι δέ, ὡς οἶμαι, ἐλέγοντο οἱ ἀποταττόμενοι εἰς βουλὴν
 οἰονεὶ κελλικὴν τοῦ πατριάρχου καὶ εἰς βουλὴν τῶν ἄλλων αὐτῷ ἀναγκαίων
 καὶ ὅπερ ἔστι παρὰ τῷ βασιλεῖ ἢ σύγκλητος, τοῦτό εἰσιν οἱ Σύγκελλοι παρὰ
 τῷ Πατριάρχῃ» «Πρωτοσύγκελλος δὲ ἐλέγετο ὁ πρῶτος τῶν συγκέλλων ὁ ἐχό-
 μενος συνάγειν τοὺς συγκέλλους καιροῦ καλοῦντος ἐν χρείαις, ἐδίδου δὲ τὸ
 τοιοῦτον ὀφφίκιον καὶ ὁ βασιλεὺς πρὸς μοναχοὺς καὶ ἀρχιερεῖς χρώμενος
 ἐνίοτε αὐτοῖς καὶ εἰς ἰδίαν βουλὴν κατὰ τὴν τάξιν τῶν συγκλητικῶν ἢ ἐν αἷς
 εἶχε χρείαις εἰς τὸ πατριαρχεῖον ὥστε εἶναι αὐτοὺς συμβούλους καὶ εἰς τὰ
 συμπίπτοντα κοινὰ τῇ βασιλείᾳ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ». ¹

¹ Benesčević, Die byzantinischen Ranglisten, Βυζαντινὰ καὶ Νεοελληνικὰ Χρο-
 νικὰ 5.149.

Ὁ κ. Στεφανίδης ἀναφέρει καί κατι ἄλλο, τὸ ὁποῖον ἀδυνατῶ νὰ δεχθῶ. «Ὅταν ὁ Πατριάρχης Στέφανος, λέγει, προσεπάθει νὰ πείσῃ τὸν μοναχὸν Εὐθύμιον νὰ δεχθῇ τὸ ἀξίωμα τοῦ Συγκέλλου, τοῦ εἶπε καὶ τὰ ἑξῆς: «ὦ πάτερ τίμιε ὡς ἐπ' ἐμοὶ ἀκμὴν ὑπάρχον ἐκ πατρῶου δωρεᾶς τὸ τοῦ συγκέλλου ἀξίωμα σὲ ἐπὶ τοῦτο ἀντ' ἐμοῦ προτρέπομαι».¹ Ὁ κ. Στεφανίδης σχετικῶς πρὸς τὸ χωρίον τοῦτο τῆς βιογραφίας τοῦ Εὐθυμίου λέγει: «βλέπομεν πρὸς τούτους, ὅτι ὁ Πατριάρχης Στέφανος, μὴ διορισθέντος ἄλλου συγκέλλου, ἐξηκολούθει ἀκόμη (ἀκμὴν) νὰ φέρῃ τὸ ἀξίωμα τοῦ Συγκέλλου, τοῦτο δὲ ἤθελε νὰ μεταβιβάσῃ εἰς τὸν Εὐθύμιον».

Ποῦ ἠκούσθη ποτὲ Πατριάρχης καὶ συγχρόνως Σύγκελλος, Πάπας καὶ συγχρόνως Καρδινάλιος, Αὐτοκράτωρ καὶ συνάμα Μάγιστρος Ἡ ἀληθῆς ἐξηγήσις τῶν λόγων τοῦ Πατριάρχου Στεφάνου εἶναι ἡ ἑξῆς: Πάτερ τίμιε, ἔλεγεν ὁ Πατριάρχης πρὸς τὸν Εὐθύμιον, σὲ προτρέπω νὰ δεχθῆς καὶ σὺ τὸ ἀξίωμα τοῦ Συγκέλλου, τὸ ὁποῖον διὰ πατρικῆς δωρεᾶς ἐγὼ αὐτὸς ἔφερον τέως καὶ τὸ ὁποῖον εἰσέτι (ἀκμὴν) δὲν ἐδόθη εἰς οὐδένα ἄλλον, ἀλλὰ παραμένει διαθέσιμον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΓΔΩΟΝ

Ἐπίσημη ἀκμὴ τῶν Συγκέλλων. Οἱ Σύγκελλοι ἐνίοτε ὁμότιμοι τῶν Πατριαρχῶν.

Ἄλλ' ἐπανεέλθωμεν, ὅθεν παρεξέβημεν. Ἐλέγομεν, ὅτι διὰ τῆς κατατάξεως τῶν βασιλοπαίδων εἰς τὰς τάξεις τοῦ κλήρου καὶ διὰ τῆς ἀνυψώσεως αὐτῶν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Συγκέλλου οὗτος ἀπέβη ἐνίοτε σχεδὸν σύνθρονος καὶ ὁμότιμος τῶν Πατριαρχῶν καὶ δὲν εἶπομεν ὑπερβολήν· ἀλλὰ, ἐὰν καὶ τὸ σχεδὸν αὐτὸ ἀφαιρέσωμεν, καὶ πάλιν θὰ εἴμεθα ἐν τῇ ἀληθείᾳ. Εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸ ἔτος 879, ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Φωτίου συνελθοῦσαν μεγάλην Σύνοδον «ἐπὶ τῇ ἐνώσει τῆς τοῦ Θεοῦ Ἁγίας καὶ Ἀποστολικῆς ἐκκλησίας» οἱ ἐν τῇ συνόδῳ Πατέρες, ὡς βλέπομεν εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς πρώτης καὶ ἕκτης συνεδρίας, ἐπευφήμησαν ὡς ἑξῆς τοὺς Βασιλεῖς: «Πολλὰ τὰ ἔτη τῶν Βασιλέων Βασιλείου, Λέοντος καὶ Ἀλεξάνδρου μεγάλων Βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη Εὐδοκίας τῆς εὐσεβεστάτης Αὐγούστης πολλὰ τὰ ἔτη Στεφάνου τοῦ Πορφυρογεννήτου καὶ θεοπροβλήτου Συγκέλλου πολλὰ τὰ ἔτη» καὶ εὐθὺς «Ἰωάννου (Ρώμης) καὶ Φωτίου (Κων/πόλεως) τῶν ἀγιωτάτων Πατριαρχῶν πολλὰ τὰ ἔτη». Κατὰ δὲ τὴν τελευταίαν συνεδρίαν, ὅτε ὁ Αὐτοκράτωρ ὑπέγραψε καὶ ἐσφράγισε τὰ πρακτικὰ «ἐπηύξατο αὐτὸν τὸ συμπάρῶν ἱερὸν ἄθροισμα» καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν ἡ ἀγία Σύνοδος πάλιν εἶπε: «Δεόμεθα μὴ μόνον τὸν ὑψηλὸν καὶ μέγαν Βασιλέα ἡμῶν δι' ὑπογραφῆς τὰ τῇ ἀγίᾳ ταύτῃ συνόδῳ δόξαντα βεβαιῶσαι, ἀλλὰ καὶ τοὺς θεοφρουρήτους κλάδους

¹ De Boor, Vita Euthymii σελ. 11.

αὐτοῦ, τῆς μεγάλης και ἀγίας βασιλείας ἡμῶν, και δὴ και τὸν Πορφυρογέννητον Στέφανον τὸ πνευματικὸν τέκνον τῆς ἐκκλησίας ὁμοίως ὑπόσημήνασθαι» και τότε Βασίλειος ὁ φιλόχριστος βασιλεὺς εἶπε «κατὰ τὸ αἶτημα ὑμῶν γενέσθω» και λαβὼν Λέων ὑπέγραψεν, εἶτα Ἀλέξανδρος, οἱ βασιλεῖς, και μετ' αὐτοὺς Στέφανος ὁ εὐλαβέστατος ὑποδιάκονος και Πορφυρογέννητος». ¹

Ὁ κλῆρος τῆς Κωνσταντινουπόλεως και ἐν γένει ὁ ὀρθόδοξος κλῆρος ἠσθάνετο ἰδιαίτερον χαράν, τὸ εἶχε καύχημα και ἐγκαλώπισμα, διότι περιελάμβανεν εἰς τοὺς κόλπους αὐτοῦ και αὐτοκρατορικοὺς γόνους, παρ' ὧν ἀπεξεδέχετο μεγαλειέταν στοργὴν και ἐνεργὸν προστασίαν κατὰ τὰς δυσκόλους ἐκείνας περιστάσεις τῆς ἐκκλησίας. Τοῦτο ἀριδῆλως καταδείκνυται και ἐκ τῆς ἰδιατέρας παρακλήσεως τῶν μελῶν τῆς μεγάλης ἐκείνης Συνόδου, ὅπως μὴ μόνον ὁ Βασίλεὺς και οἱ βασιλεύοντες βασιλόπαιδες, ἀλλὰ και ὁ εὐλαβέστατος Σύγκελλος και Πορφυρογέννητος, τὸ πνευματικὸν τῆς ἐκκλησίας τέκνον, ἐπικυρώσει, τὰς πράξεις αὐτῆς, οὕτως ὥστε ν' ἀποβῆ οὗτος φερέγγυος ἐγγυητὴς μεταξὺ τοῦ Βασιλέως πατρός του και τῆς ἐκκλησίας, περὶ ἀπαραιρέτου τηρήσεως και ἀκριβοῦς ἐκτελέσεως τῶν θεσπισθέντων ὑπ' αὐτῶν. Καὶ ἦτο ἀληθῶς ὁ βασιλόπαις Σύγκελλος ἄξιος τῆς στοργῆς τῆς ἐκκλησίας και τοῦ κλήρου, ἐπιδείξας πάντοτε χριστιανικὴν ταπείνωσιν και βίον ἀνεπίληπτον εἶναι δὲ γνωστόν, ὅτι μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Ἱεροῦ Πατριάρχου Φωτίου, ὁ Σύγκελλος Στέφανος «νέος μὲν τῆ ἡλικία πεφηνῶς, τέλειος δὲ τῆ φρονήσει ἐν τε εὐλαβείᾳ και ἀρετῶν ἐπιδόσεσιν» ² ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου, ταχθεὶς μετὰ θάνατον ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας εἰς τὴν χορείαν τῶν ἡγιασμένων αὐτῆς Πατριαρχῶν.

Ἐκτὸς τοῦ ἱεροῦ Στεφάνου και ἕτερος βασιλόπαις, ὁ υἱὸς τοῦ Αὐτοκράτορος Ρωμανοῦ τοῦ Λεκαπηνοῦ Θεοφύλακτος, προσέλαβε τὴν συγκελλικὴν ἀξίαν ἀνελθὼν και ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου (933 - 956) «Τῷ τελευταίῳ δὲ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, λέγει ὁ Ζωναράς, Θεοφύλακτῳ, τὸν θρόνον τὸν ἀρχιερατικὸν τῆς Βασιλίδος τῶν πόλεων μνηστευσάμενος, ἀπέκειρε κληρικόν, διὰ τοῦ Πατριάρχου προχειρισθέντα Σύγκελλον» ³, ἢ, ὡς λέγουσιν οἱ Συνεχισταὶ τοῦ Θεοφάνους «Θεοφύλακτον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ὁ Πατριάρχης Νικόλαος ἀπέκειρε κληρικὸν χειροτονήσας Ὑποδιάκονον και Σύγκελλον προχειρισάμενος». ⁴

Και κατὰ τοῦ Πατριάρχου τούτου, ὅστις ἐπὶ 23 ὅλα ἔτη ἐποίμανε τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, πλεῖστα ὅσα κατεφλυάρησαν οἱ κατὰ παραγγελίαν

¹ Mansi, Ἐνθ' ἀν. ΙΖ'. 511, 517.

² De Boor, Vita Euthymii σελ. 17.

³ Ζωναρά, Χρον. ΙΔ' 60.15 (Dindorf).

⁴ Συμμεῶν Μάγιστρος 739.10, Γεώργιος Μοναχὸς 902.9.

Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου γράψαντες Βυζαντινοὶ Χρονογράφοι, ὡς καὶ περὶ τοῦ ἀτυχοῦς Αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Γ', ἀτυχῶς δὲ καὶ οἱ νεώτεροι δὲν ἐφάνησαν δικαιότεροι αὐτῶν, ὡς π. χ. ὁ Γκέλτσερ¹, ὅστις λέγει, ὅτι «ὁ ἀσήμαντος Θεοφύλακτος ἐγένετο ὁ μόνος ἐντελῶς ἀνάξιος κάτοχος τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου».

Περὶ τοῦ θέματος τούτου πολλὰ ἠδύνατό τις νὰ γράψῃ, ἀλλ' ἐξέρεχεται τῶν ὁρίων τῆς παρουσίας μελέτης πᾶσα περὶ αὐτοῦ ἀπασχόλησις. Ἐάν τις ὁμως ἐπισταμένως καὶ ἀμερολήπτως ἤθελε μελετήσῃ καὶ ἐξετάσῃ τὰς περιστάσεις καὶ τὰ πρόσωπα τῆς ἀκαταστάτου ἐκείνης ἐποχῆς, φρονῶν, ὅτι δὲν θὰ ἔρριπτεν ἀναλγήτως τὸν λίθον τοῦ ἀναθέματος κατὰ τῶν δύο τούτων θυμάτων τῆς ἱστορικῆς παραπλάνης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΝΑΤΟΝ

Σύγγελλοι μὴ ἀνεληθόντες ἐπὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου. — Ἀξία αὐτῶν.

Ἐκτὸς τῶν Συγκέλλων Πατριαρχῶν, κατάλογον τῶν ὁποίων παρέχομεν ἤδη, γνωρίζομεν καὶ ἄλλους, οἵτινες, ἂν δὲν ἀνῆλθον ἐπὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου, ἀφῆκαν ὁμως φαεινὰ ἔγχη τῆς διαβάσεως αὐτῶν διὰ τῶν συγγραμμάτων καὶ τῆς ἐν γένει δράσεώς των.

Οὕτως, ἐκτὸς τοῦ Ἡρακλειανοῦ, Συγκέλλου τοῦ Πατριάρχου Ἐπιφανίου, ἀπαντῶμεν ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἡρακλείου καὶ τοῦ Πατριάρχου Σεργίου τὸν Ἀναστάσιον καὶ Θεόδωρον, Πρεσβυτέρους τῆς Μ. Ἐκκλησίας καὶ Συγκέλλους, οἵτινες ἐστάλησαν πρέσβεις πρὸς τοὺς Πέρσας², Μιχαήλ, Σύγγελλον κατ' ἀρχὰς τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων καὶ εἶτα τοῦ Μεθοδίου Κωνσταντινουπόλεως³, Γεώργιον, μοναχόν, Σύγγελλον τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων «ἐλλόγιμον ἄνδρα καὶ πολυμαθέστατον»⁴, Νικόλαον τὸν Ἀνδρσαλίτην, Οἰκονόμον καὶ Σύγγελλον, ἀναδειχθέντα ὑπὸ τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ ἀδελφοῦ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνας. Ἐπίσης Συμεῶν καὶ Λέοντα τοὺς συγκέλλους.⁵

¹ Κρουμπάχερ, Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς λογοτεχνίας, τόμ. Γ'. 374 (μετάφρ. Γ. Σωτηριάδου). Μ. Γεδεών, Πατριαρχικοὶ Πίνακες σελ. 306.

² Πασχάλιον Χρονικὸν Α'. 706.19. — Ἀνάπλασις ἔτος 38 ἀριθ. 22 σελ. 314.

³ Κεδρηνοῦ, Σύνοψις ἱστορ. 2. 117.7. Οἱ μετὰ τὸν Θεοφάνηνη σελ. 106.8 Κρουμπάχερ, Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς λογοτεχνίας τόμ. Β'. σ. 358. Α. Παπαδοπούλου - Κεραμέως, Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμιτικῆς βιβλιοθήκης Γ'. σελ. 8.

⁴ Κρουμβάχερ, Ἐνθ' ἄν. Α'. σ. 692, 743, 811. Β'. σ. 304.

⁵ Κ. Μ. Κωνσταντινοπούλου, Βυζαντιὰ Μολυβδόβουλλα ἀριθ. 270, 271.

Ὁ Κρουμπάχερ ἀναφέρει καὶ τὸν Σύγκελλον Θεόδωρον καὶ ἀποδίδει εἰς αὐτὸν ἀνέκδοτά τινα ἔργα.¹

Ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Θεοφυλάκτου (933 - 956) εὗρισκομεν Στέφανον Σύγκελλον², Ἰωάννην Σύγκελλον ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Ρωμανοῦ τοῦ Ἀργυροῦ, ὅστις κατὰ τὸν Κεδρηνόν, ἦν Πρωτονοτάριος τοῦ Αὐτοκράτορος Βασιλείου, «ἤδη δὲ τὴν κοσμικὴν τρίχα κειράμενος ὁ Ρωμανὸς μεταπεμφάμενος καὶ Σύγκελλον τιμήσας τῇ τῆς ἑαυτοῦ συζύγου ἀδελφῆ Θεοδώρα φρουρὸν κατέστησε»³. Τοιαύτην ἀποστολὴν ἐξετέλεσε πρὸ τοῦ Ἰωάννου καὶ ὁ Σύγκελλος Ἀντάνιος, ὅστις μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Αὐτοκράτορος Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ ἐνετάλη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Πολυεύκτου νὰ περιορίσῃ τὴν Αὐτοκράτειραν Θεοφανῶ εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Πετρίου.⁴

Καὶ βεβαίως τοιαῦτα ὑπεροχικὰ πρόσωπα, ὡς ἡ Αὐτοκράτειρα Θεοφανῶ καὶ Θεοδώρα, μόνον εἰς τὸν ἔχοντα τὸ ἀνώτατον πολιτικὸν λειτουργημὰ ἱερωμένον Σύγκελλον, διατηρουμένων τῶν τύπων καὶ προσχημάτων, ἠδύνατο νὰ ἐμπιστευθῶσι. Διὰ τοῦ Συγκέλλου Ἰωάννου ὁ Αὐτοκράτωρ Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος, κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ζωῆς του, ἐγκαθίδρυσεν ὡς Πατριάρχην τὸν εἰς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ ἐλθόντα Ἀλέξιον μοναχὸν τὸν Στουδίτην, τὸν ὁποῖον ὁ Ρωμανὸς κατέστησε Πρωθυπουργόν του «ὡς συνεργῶ ἐχρήτο πρὸς τὴν τῶν κοινῶν διεύθυνσιν».⁵ Ἐτέρους Συγκέλλους ἀπαντῶμεν: α') Νικήταν Χαρτοφύλακα καὶ Σύγκελλον Κορωνίδος, ὃν Νικήτας ὁ Σταθᾶτος προσφωνεῖ θεοφιλέστατον διάκονον τῆς τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας καὶ Οἰκουμενικὸν διδάσκαλον· β') Νικήταν μοναχὸν καὶ Σύγκελλον· γ') Νικήταν Σύγκελλον καὶ Χαρτοφύλακα Ὁρφανοτροφείου τοῦ Ἰωονοπόλεως·⁶ δ') τὸν Βασίλειον, τὸν ὁποῖον ὁ Αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ὁ Μονομάχος ἀπέστειλεν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν βουλγαρικῶν στρατευμάτων κατὰ τῶν Πατζινάκων, φονευθέντα κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην,⁷ καὶ τέλος Λέοντα Σύγκελλον τὸν Παρασπόνδυλον ἢ Στραβοσπόνδυλον, διατελέσαντα πρότερον Ὑπουργὸν τοῦ Αὐτοκράτορος Μιχαῆλ τοῦ Παφλαγόνος καὶ τὸν ὁποῖον ἡ Αὐτοκράτειρα Θεοδώρα «διὰ πολυπειρίαν εἰς τὸ τὰ κοινὰ διοικεῖν προσελάβετο».⁸ Ὁ Πρωθυπουργὸς οὗτος Λέων ὁ Σύγκελλος ἦ καὶ Πρωτοσύγκελλος, ὡς ἐπίσης ὑπὸ τοῦ Κεδρηνοῦ

¹ Εἰς τὸν Θεόδωρον ἀποδίδεται ἀνέκδοτος ὁμιλία εἰς Γεώργιον Μητροπολίτην Νικομηδείας (Κρουμπάχερ, Ἐνθ' ἄν. Α'. σελ. 331, σιμ. 1).

² Κεδρηνοῦ, Σύνοψις ἱστορ. Β'. 420.17.

³ Κεδρηνοῦ, Ἐνθ' ἄν. Β'. 486.17.

⁴ Κεδρηνοῦ, Ἐνθ' ἄν. Β'. 351.7.

⁵ Κεδρηνοῦ, Ἐνθ' ἄν. Β'. 480.3. 486.17.

⁶ Ὅρα τὸν ἐπ' ἀριθ. 460 κώδικα τῆς Μονῆς Βατοπεδίου 128^α καὶ 269^β. Κ. Μ. Κωνσταντοπούλου, Βυζαντινὰ Μολυβδόβουλλα ἀρ. 269, 1596.

⁷ Κεδρηνοῦ, Ἐνθ' ἄν. Β'. 607.10.

⁸ Κεδρηνοῦ, Ἐνθ' ἄν. Β'. 611.13.

καλεῖται, θνησκούσης τῆς Θεοδώρας, ἀνεβίβασεν ἐπὶ τὸν θρόνον Μιχαὴλ τὸν Στρατιωτικόν, ἐπινεύοντος καὶ τοῦ Πατριάρχου καὶ εἰς αὐτὸν προσέφυγον οἱ τῆς Ἐφῆς στρατηγοί, ὅτε ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος τούτου ἀπεπέμφθησαν, ζητοῦντες τὴν μεσολάβησίν του.¹

Εἰς τὸν Λέοντα τοῦτον ὁ ἕπατος τῶν φιλοσόφων Μιχαὴλ ὁ Ψελλὸς ἔγραφεν, ἀποκαλῶν αὐτὸν καὶ χωρίον Μουσῶν, σοφίας καταφύγιον, ἀρετῶν ἐνδαιίτημα, νόμων ταμείον, ἀγάπης φύλακα, φιλίας λαμπτήρα,² ἐπέγραψε δὲ καὶ τὸ ἐπόμενον τετράστιχον ἐπίγραμμα:

*«Σύγκελλος ὡς σύνοικος, ἀλλὰ τοῦ Λόγου,
Καὶ πρῶτος ὡς Πρόεδρος, ἀλλὰ τοῦ Πόλου
Πᾶς οὖν τις αὐτὸν Πρωτοσύγκελλον λέγει,
ὡς οὐρανοῦ Πρόεδρον, ὡς θεοῦ φίλον».*³

Εἰς τὴν μακρὰν ταύτην σειρὰν τῶν γεραρῶν καὶ πεφωτισμένων Συγκέλλων ἀποβλέποντες, δὲν ἀποροῦμεν πῶς περιεβλήθησαν διὰ τόσων τιμῶν καὶ προνομίων καὶ πῶς εἴλκυσαν τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἐκτίμησιν Πατριαρχῶν καὶ Αὐτοκρατόρων, ὥστε ν' ἀποβῶσι καὶ τῶν μὲν καὶ τῶν δὲ σύντροφοι τῆς ἰδιωτικῆς των ζωῆς, οἱ κοινωνοὶ τῶν σκέψεων, οἱ σύμβουλοι τῶν ἔργων, οἱ διευθύνται τῶν ψυχῶν, οἱ πατέρες εἰς τὰς ἐξομολογήσεις των. Πάντες, ἐκτὸς ἔλαχίστων ἐξαιρέσεων, ἀνεδείχθησαν ἀντάξιτοι τῆς ὑψηλῆς αὐτῶν θέσεως, ἄξιοι νὰ κοσμήσωσι καὶ αὐτὸν τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον.

Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἦσαν γόνοι τῶν μεγάλων ἐκείνων οἰκογενειῶν τοῦ Βυζαντίου, τῶν διακρινομένων ἐπὶ εὐγενείᾳ καὶ πλούτῳ καὶ προγονικῇ ἀρετῇ, ὡς Ἰωάννης ὁ Μωροχαζάνιος, Νικόλαος ὁ Ἀνδρασαλίτης, ὁ Εὐθύμιος, ὁ Μιχαὴλ Κηρουλλάριος, ὁ λαμπρὸς ἐκεῖνος Πατριάρχης, ὅστις παρ' ὀλίγον, κοσμικὸς ἔτι ὢν, ν' ἀνεβιβάζετο ὑπὸ τῶν θαυμαστῶν του καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ θρόνου.⁴ Ἄλλοι, ἂν δὲν κατήγοντο ἐξ εὐγενῶν καὶ πλουσίων, προήρχοντο ὁμως ἐξ ἄλλης εὐγενοῦς γενεᾶς, τῆς Ἱερατικῆς, ὡς ὁ Ἐπιφάνιος, πρὸς τὸν ὁποῖον ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς ἀποστέλλων τὴν Γ'. αὐτοῦ

¹ Κεδρηνοῦ, Ἔνθ' ἀν. Β'. 612.3. 619.15.

² Κ. Σάθα, Μεσ. βιβλ. Ε'. 365.

³ Κ. Σάθα, Μεσ. βιβλ. Δ'. LXXIV. Σκαρλάτος ὁ Βυζάντιος (Ἡ Κωνσταντινούπολις Γ'. 525) μὴ δυνάμενος νὰ ἐννοήσῃ, πῶς ὁ Λέων, κληρικὸς ὢν, ἀνέλαβε τοιαύτην θέσιν γενόμενος Πρωθυπουργὸς τοῦ Αὐτοκράτορος, λέγει, ὅτι πιθανῶς νὰ μὴ ἦτο Πρωτοσύγκελλος, ἀλλὰ Πρωτοσύμβουλος. Βεβαίως ὁ πολυμαθὴς συγγραφεὺς δὲν ἔχει δίκαιον διότι ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἰς ἄλλα χωρία ἀναφέρεται ὡς Σύγκελλος ὁ Λέων, εἶδομεν ἤδη, ὅτι καὶ ἄλλοι πολιτικώτεροι Σύγκελλοι καὶ ἄλλοι κληρικοὶ ἀνέλαβον πρὸ αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτὸν τοιαύτην ὑπηρεσίαν· οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ στρατηγοὶ ἀνεδείχθησαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ πολλαχῶς ὑπηρετήθησαν τὸ κράτος.

⁴ Κ. Σάθα, Μεσ. βιβλ. τόμ. Δ'. LXXXIV. De Boor, Vita Euthymii σελ. 31 Κεδρηνοῦ, Σύνοψις ἱστορ. 144, 265. Οἱ μετὰ Θεοφάνη, 371.6. 691.10. 842.17.

Νεαρὰν λέγει: «Τὴν Μακαριότητα τὴν σὴν, ἥπερ ἔξ ἀρχῆς καὶ ἐκ νηπίας σχεδὸν ἡλικίας ἐν ἱερατικῷ παντὶ βαθμῷ τε καὶ σχήματι τὴν ἀγιωτάτην κατεκόσμησεν ἐκκλησίαν, οἷα καὶ ἔξ ἱερατικῆς καταβαίνουσα γενεᾶς, ταῦτα φυλάττειν διηνεκῶς θεσπίζομεν».¹ Ἔτεροι ἐξέλαμψαν ἐπὶ ἀκτημοσύνη καὶ ἐλεημοσύνη καὶ μακρῷ ἀσκητικῷ βίῳ, ὡς Ἰωάννης ὁ Νηστευτής, ὁ Νικόλαος, ὁ Εὐθύμιος, Ἀντώνιος ὁ Στουδίτης ἀνεπίληπτος τὸν βίον καὶ πλήρης πάσης ἀρετῆς, καὶ τόσοι ἄλλοι² οὐκ ὀλίγοι ἐχημάτισαν διδάσκαλοι καὶ πνευματικοὶ τῶν Αὐτοκρατόρων καὶ σύμβουλοι καὶ παραστάται ἐν τῇ διακυβερνήσει τῶν πραγμάτων τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ὁ Ἰωάννης, ὁ Βασίλειος, ὁ Λέων καὶ οἱ λοιποὶ. Ἄν δὲ καὶ πάντες ἐπλούτουν τὴν ἔσω σοφίαν, ἱκανοὶ διεκρίθησαν διὰ τὴν πολυμαθειαν, ὡς ὁ ἐλλόγιμος καὶ πολυμαθέστατος Γεώργιος ὁ μοναχός, Ἡλίας Σύγκελλος ὁ ποιητής³ καὶ ὑπὲρ πάντας Ἰωάννης ὁ Σύγκελλος καὶ διδάσκαλος καὶ σύμβουλος τοῦ μουσοτραφοῦς Αὐτοκράτορος Θεοφίλου καὶ μετὰ ταῦτα Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης. Ὁ ἀνὴρ οὗτος, ὁ τόσον συκοφανηθεὶς ὑπὸ τῶν συγχρόνων του διὰ τὰς περὶ τῶν ἱερῶν εἰκόνων ἀντορθοδόξους προσωπικὰς πεποιθήσεις του καὶ τὸν ὅποιον Ἰαννῆν καὶ Ἰαμβρῆν καὶ Ὑλζιλοῦν, πρόδρομον δηλ. καὶ συνεργὸν τοῦ διαβόλου καὶ μάγον καὶ δράκοντα καὶ λεκανομάντιν καὶ γόητα ἀπεκάλουν, δὲν ἦτο τυχαία φυσιογνωμία καὶ ἴσως ἴσως, καθ' ὅλην τὴν μακροαίωνα Βυζαντινὴν Αὐτοκρατορίαν, ἡ ἱστορία ὀλίγους, ὡς αὐτὸν ἔχει νὰ ἐπιδείξη.⁴

¹ Corpus juris civilis τόμ. 3 σελ. 23.

² Περὶ τοῦ Συγκελλοῦ Ἀντωνίου Λέων ὁ Διάκονος λέγει, ὅτι ἦν «ἀνὴρ τὴν ἀσκητικὴν ἐκ νεότητος πολιτείαν ἀναιρεσιάμενος καὶ βίον ἔχων ἀποστολικόν· πλεόν γὰρ τῶν τῆ σαρκὶ ἀποχρώντων ἀμφίων, οὐδὲν ἐπέφερετο καίτοι πρὸς τῶν μέγα δυναμένων καὶ βασιλεία αὐτὸν πλείστα φιλοφρονούμενος διὰ τὴν ἐνοῦσαν αὐτῷ ἀρετὴν· οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ τοῦ προσόντος αὐτῷ ἀξιώματος ποριζόμενος, (τῷ γὰρ τοῦ Συγκελλοῦ πρότερον ἐτιμᾶτο ἀξιώματι), πάντα τοῖς πένησι διεδίδου τὸν ἔλεον μιμούμενος τοῦ Θεοῦ καὶ γῶσιν θεῖαν καὶ ἀνθρωπίνην, εἰ καὶ τις ἄλλος ἐπλούτει.» Λέοντος Διακόνου, Ἱστορ. 164.7.

³ Κ. Κρουμπάχερ, Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς λογοτεχνίας τόμ. Α'. 127.

⁴ «Βουλόμενος δ' ὁ Θεόφιλος, λέγει ὁ Κεδρηνός, καὶ τοῖς Σαρακηνοῖς τὴν τῆς βασιλείας δύναμιν ποιήσασθαι κατάδηλον, εἴτε καὶ φοβερός αὐτοῖς βουλόμενος ἔσεσθαι, Ἰωάννην τὸν Σύγκελλον, διδάσκαλον αὐτοῦ πρὶν χρηματίσαντα, πολιτικῆς εὐταξίας ἄνδρα πεπληρωμένον καὶ πρὸς τοὺς ἀντιρρητικούς λόγους δεινότατον, πρὸς τὸν τῆς Συρίας ἄρχοντα ἀποστέλλει». Εἶναι γνωστὴ ἐκ τῆς Ἱστορίας ἡ γοητεία τὴν ὁποίαν ὁ Αὐτοκρατορικὸς Σύγκελλος ἐξήσκησεν ἐπὶ τῶν βαρβάρων ἐκείνων. Καὶ ὅταν πάλιν Μανουὴλ ὁ ὀνομαστότατος πάσης ἀνατολῆς στρατηγός, διαβληθεὶς πρὸς τὸν Θεόφιλον, ὅτι τῆς βασιλείας ὀρέγεται καὶ φοβηθεὶς ἔφυγε πρὸς τοὺς Ἀγαρηνοὺς, ὁ Θεόφιλος ἐν πολλῇ θλίψει καὶ ἀθυμίᾳ γενόμενος, τὸν Σύγκελλον Ἰωάννην μετὰ χρημάτων πρὸς τὸν Ἰγερμόνα αὐτῶν ἀπέστειλεν. Οὗτος δὲ ἐλθὼν κατώρθωσε τὸν Μανουήλ, φίλον του ὑπάρχοντα, νὰ ἐλευθερώσῃ καὶ ἐπαναφέρῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν». Κεδρηνοῦ, Σύνοψις Ἱστορ. Β'. 108.12 128.4, 144.16. Οἱ μετὰ Θεοφάνην 95.22, 154.12, 632.19, 635.2, 649.15,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ

Ἡθικὴ ἐπιβολὴ τῶν Συγκέλλων.

Διὰ νὰ λάβωμεν ὅσον τὸ δυνατόν τελειοτέραν ἰδέαν τοῦ τί ἦτο ὁ Σύγκελλος καὶ ποίαν θέσιν κατεῖχεν ἐν τῷ ἰδιωτικῷ καὶ αὐτῷ τῷ δημοσίῳ βίῳ τῶν Αὐτοκρατόρων, ἀρκεῖ νὰ ῥίψωμεν ἐν βλέμμα εἰς τὸν βίον ἑνὸς τῶν Συγκέλλων, τοῦ Εὐθύμιου, τὸν ὁποῖον ἔγραψεν, ὡς γνωστόν, μαθητῆς καὶ θαυμαστῆς του, ἐξέδωκε δὲ τῷ 1880 ἐν Βερολίνῳ ὁ De Boor.

Ἄς μὴ λησμονήσωμεν, προκειμένου περὶ Βυζαντίου, ὅτι τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἦτο βαθέως θρησκευτικὸν καὶ ὅτι οἱ ἄνθρωποι τότε παρὰ τὸ ἐπιπόλαιον καὶ εὐμετάβλητον αὐτῶν ἦσαν εὐλαβεῖς καὶ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἡγάπων τὰς ἔξωτερικὰς ἐκδηλώσεις τῆς θρησκείας, τὰς πομπώδεις τελετὰς καὶ ἐπισημοὺς λιτανείας καὶ ὅτι ἔτρεφον ἀπεριόριστον θαυμασμόν καὶ εὐλάβειαν βαθυτάτην πρὸς τοὺς μοναχοὺς μὲ τὴν αὐστηρὰν μορφὴν των, τὸ μακρὸν καὶ πένθιμον ἔνδυμα καὶ τὸν ἐνάρετον βίον των. Ἄς μὴ λησμονήσωμεν ἐπίσης, ὅτι καὶ Αὐτοκράτορες καὶ Βασιλεῖς ἀντήλλασον πολλάκις εὐχαρίστως τὸν θρόνον καὶ τὰ ἀνάκτορα μὲ τὸ κελλίον τοῦ μοναχοῦ, τὴν βασιλικὴν πορφύραν μὲ τὸ εὐτελὲς τοῦ καλογήρου ῥάσον, ἢ καὶ ἐνίοτε μὲ τὸν μανδύαν τὸν Πατριαρχικόν, καὶ ὅτι καὶ αὐτοὶ ἔτι οἱ εἰκονομάχοι Αὐτοκράτορες, παρ' ὅλην τὴν βαθεῖαν ἀπέχθειαν αὐτῶν πρὸς τὰς ἱεράς εἰκόνας, ἦσαν κατὰ βάθος εὐλαβεῖς, ἀφοῦ ὁ μὲν Θεόφιλος ἐφιλοτιμεῖτο νὰ καλλιτεχνῇ ὕμνους καὶ ψόδᾶς, ὁ δὲ Λέων ὁ Ἀρμένιος, σχεδὸν καθ' ἑκάστην, ἀπ' ὄρθρου βαθυτάτου κατήρχετο εἰς τὸν κομπον αὐτοκρατορικὸν ναὸν τῆς Παναγίας τοῦ Φάρου καὶ ἐτέρπετο νὰ προεξάρχη τῶν ὕμνων διὰ φωνῆς εὐχοτάτης καὶ γλυκερᾶς.

Ἄν λοιπὸν οἱ εἰκονομάχοι Αὐτοκράτορες ἦσαν τοιοῦτοι, τί νὰ εἴπωμεν περὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, τοῦ εὐσεβοῦς καὶ ἐξ εὐσεβῶν Αὐτοκράτορος; Τοῦ Λέοντος, διαδόχου ἔτι ὄντος, πνευματικὸς πατήρ ἦτο ὁ μοναχὸς Εὐθύμιος, Ἡγούμενος τῆς παρὰ τὴν Ζωοδόχον Πηγὴν (Βαλουκλῆ) Μονῆς τῶν Ἁγίων Θεοδώρων· «ἀνὴρ πολλοῖς ἔτεσιν τῇ μοναχικῇ διαπρέψας ἀσκήσει καὶ προφητικῷ χαρίσματι ἡξιομένους»¹. Τί συνέβη μεταξὺ τοῦ πρίγκιπος διαδόχου καὶ τοῦ πνευματικοῦ του πατρός, ἀγνοοῦμεν· γινώσκομεν μόνον, ὅτι ἀπὸ μακροῦ χρόνου ὁ Εὐθύμιος δὲν εἶχεν ἀνέλθει εἰς τὰ ἀνάκτορα, δὲν ἀνῆλθε δὲ καὶ ὅταν ὁ Λέων ἐβασίλευσεν. Ὁ νέος ὁμως βασιλεὺς διεκαίετο ὑπὸ τοῦ πόθου νὰ ἴδῃ τὸν πνευματικὸν αὐτοῦ πατέρα, ν' ἀπολογηθῇ εἰς αὐτόν, νὰ ζητήσῃ τὰς εὐχὰς του καὶ νὰ λάβῃ τὰς εὐλογίας του. Νὰ τὸν προσκαλέσῃ εἰς τὰ ἀνάκτορα; τὸ ἐθωώρησεν ἀναξιοπρεπές· διὰ τοῦτο ὁ ἴδιος μετέβη πρὸς αὐτὸν «παρευθὺς δὲ εἰς τὰ βασίλεια ὁ ἀναξ προσκαλέσασθαι τὸν πατέρα Εὐθύμιον

¹ Ράλλη — Ποτλῆ, Σύνταγμα Ε'. 4.

ἀνάξιον κρίνας, πρὶν αὐτοψὶ κατίδοι τοῦτον, καὶ προσπολογήσοιτο, πρὸς τὸν τῆς Θεομήτορος ναὸν ἐν τῇ Πηγῇ (Βαλουκλῆ) ἐξῆει καὶ πρὸς τὸν ποθούμενον ἀφίκετο». Καὶ ἐκεῖνος, πρὸ τοῦ ὁποίου δουλικῶς ἔκλινον ἑκατομμύρια λαῶν, «τὸν μοναχὸν Εὐθύμιον ἰδὼν καὶ τὴν κεφαλὴν τοῖς τούτου ποσὶν ὑποκλίνας τοῦ τε παλλίου αὐτοῦ περικρατῆς γενόμενος, τοῦτο κατασπαζόμενος, χαρμονικοῖς δακρύοις τὴν πορφυρίδα κατέβρεχε καὶ τὰς εὐχὰς αὐτοῦ καὶ τὴν συγγνώμην ἐξητεῖτο». Ὁ μοναχὸς πολλὰ τὰ πρὸς ὠφέλειαν ψυχῆς προσειπὼν, ἠυχήθη αὐτὸν καὶ παρεκάλει νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς δὲν ἐβιάζετο ν' ἀναχωρήσῃ προσπαθῶν νὰ πείσῃ, καὶ βιάζων μάλιστα, τὸν Εὐθύμιον ν' ἀνέλθῃ μετ' αὐτοῦ εἰς τὰ βασιλεία. Καὶ τότε μὲν ὁ μοναχὸς δὲν ἔσπευξε, ὑπεσχέθη ὅμως νὰ πράξῃ τοῦτο μετὰ τὴν τεσσαρακοστήν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ πάλιν τὸν παρεκάλει καὶ τὸν ἐβίαζε νὰ ζητήσῃ ὅτι ἤθελε πρὸς σύστασιν καὶ ὠφέλειαν τῆς μονῆς του, ὁ Εὐθύμιος τοῦ εἶπε, ὅτι δι' αὐτὸν «οὐδὲν ἕτερον ἔφετόν καὶ ἐράσιμόν ἐστιν, ἢ τὸ ἐν δικαιοσύνῃ καὶ εὐσεβείᾳ μετ' ἐλέους καὶ συμπαιθείας διευθετεῖν σε καὶ διέπειν τὸ ὑπὲρ σου· καὶ κατὰ νοῦν ἀδιαλείπτως ἔχειν ὅσων θλιβερῶν ἐξήρπασέ σε ἢ τοῦ βασιλέως τῶν βασιλευόντων δεξιὰ καὶ ἔτι μᾶλλον προσθήσῃ τοῦ ῥύεσθαι, εἶγε καὶ σὺ τῶν αὐτοῦ ἐντολῶν πληρωτῆς φανείης καὶ μὴ λόγοις μόνον ἀλλὰ καὶ ἔργοις θεραπεύων τὴν αὐτοῦ ἀγαθότητα».

Μακάριε μοναχέ! Μετὰ τοὺς λόγους τούτους δὲν ἀποροῦμεν βλέποντες τὸν Αὐτοκράτορα γονυπετοῦντα πρὸ τῶν ποδῶν Σου καὶ ἐννοοῦμεν κάλλιστα τὴν ἀπροσμάχητον ἠθικὴν ἐπιβολήν, τὴν ὁποίαν Σὺ καὶ οἱ ὅμοιοι πρὸς Σὲ κληρικοὶ ἔσχον ἐπὶ τῶν εὐσεβῶν καὶ περισσοδθησῶν ἐκείνων Αὐτοκρατόρων· οὐδὲ ἐκπληττόμεθα, ὅταν ἀναγινώσκωμεν, ὅτι: ὅταν ὁ Σύγκελλος Εὐθύμιος ἀνῆλθεν εἰς τὰ ἀνάκτορα, αὐτὸς ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ ὁ Πατριάρχης Στέφανος καὶ ἡ Σύγκλητος ἐξῆλθε πρὸς ὑποδοχὴν αὐτοῦ μέχρις αὐτῶν τῶν ἀργυρῶν πυλῶν τοῦ Παλατίου. Καὶ ὅταν πάλιν βλέπωμεν τὴν Αὐτοκράτειραν Θεοφανᾶ νὰ ἔρχεται πρὸς τὸν μοναχὸν Σύγκελλον εἰς τὴν Μονὴν, κομίζουσαν εὐλαβῶς εἰς αὐτὸν δῶρα, ἱερὰ σκεύη καὶ ἄμφια, ἔργα τῶν ἰδίων αὐτῆς χειρῶν, καὶ γονυκλινῇ ἱκετεύουσαν αὐτὸν ν' ἀνέρχεται συχνότερον εἰς τὰ ἀνάκτορα «διὰ τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἀδικουμένων προμήθειαν». Ἡ, ὅταν πάλιν βλέπωμεν τὸν Βασιλοπαιδα Πατριάρχην νὰ μεταβαίней εἰς τὴν μονὴν τοῦ Συγκελλοῦ καὶ πάλιν ἐπὶ ἡμέρας ὀλοκλήρους νὰ διαμένῃ μετ' αὐτοῦ προσευχόμενος καὶ μελετῶν ἐν τῷ ναῷ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, ἢ καὶ αὐτὸν τὸν Αὐτοκράτορα ἀσθενοῦντα νὰ προσκαλῆ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τὸν ἱερὸν ἄνδρα καὶ ἀναχωροῦντα νὰ προσκαλῆ καὶ πάλιν, καὶ πολλάκις κατὰ τὸ μεσονύκτιον, ἀπὸ τὴν δύο ὥρας καὶ πλέον ἀπέχουσιν ἐκ τῶν ἀνακτόρων μονῆς του, διὰ νὰ τὸν ἔχῃ ὅσον τὸ δυνατὸν πλησιέστερον, καὶ νὰ κτίξῃ χάριν αὐτοῦ εἰς τὴν παραλίαν τὴν μονὴν τοῦ Ψαμαθίου.

Τὸ ἠθικὸν μεγαλεῖον τοῦ σῦστηροῦ καὶ ἁγίου Συγκέλλου ἤρθη ὑπὲρ τὸ μεγαλεῖον τοῦ Ἄνακτος, τὸν ὁποῖον τοσάκις ἤλεγξεν ὡς τιμωροῦντα ἀδίκως τὸ ὑπήκοον, καὶ πρὸς τὸν ὁποῖον εἶχε τὸ σθένος νὰ γράψῃ, ὅτε ἠδίκηι τὸν ἀδελφόν του Ἀλέξανδρον, διαβληθέντα ὡς ὑποκινοῦντα ἐπανάστασιν «τάδε λέγει σοι κύριος δι' ἐμοῦ τοῦ ἐλαχίστου· ᾧ κρίματι ἔκρινας κριθῆσθαι καὶ ᾧ μέτρῳ ἐμέτρησας ἀντιμετρηθήσεται σοι».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΝΔΕΚΑΤΟΝ

Σύγκελλοι Μητροπολίται.

Ὅτι συνέβη διὰ τοὺς διακόνους καὶ πρεσβυτέρους, τὸ αὐτὸ ἐγένετο σὺν τῷ χρόνῳ καὶ διὰ τοὺς Μητροπολίτας. Οἱ Αὐτοκράτορες εἴτε ἐκ φιλίας, ἢ λόγῳ συγγενείας, εἴτε ἀπὸ ἐκτίμησιν, εἴτε καὶ ἐκ κοσμικῶν ἐλατηρίων κινούμενοι καὶ θέλοντες νὰ τιμῆσωσιν ἱεράρχας τινὰς ἰδιαιτέρως, δὲν εὔρον ἄλλο ἀξίωμα ἀντάξιον τῆς βασιλικῆς φιλοτιμίας, εἰ μὴ τὴν ἀξίαν τοῦ Συγκέλλου καὶ δι' αὐτῆς περιέβαλον τοὺς ἐκλεκτοὺς καὶ εὐνοουμένους αὐτῶν.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἤδη ἀπὸ τοῦ 10^{ου} αἰῶνος ἀπαντῶμεν Ἀρχιερεῖς κατέχοντας καὶ ἄλλα ἀξιώματα, ὡς π. χ. ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Φωτίου τὸν Εὐλάμπιον Ἀρχιεπίσκοπον καὶ Σκευοφύλακα, τὸν Πρωτόθρονον (Καισαρείας) Παῦλον καὶ Χαρτοφύλακα¹, ἀλλὰ τὰ ἀξιώματα αὐτὰ ἦσαν μόνον ἐκκλησιαστικὰ μὴ προσδίδοντα εἰς τὸν ἔχοντα αὐτὰ ὑπέροχον τιμὴν.

Ἄλλ' ἤδη ἡ νέα τιμὴ ἦτο ἀληθῶς μεγάλη καὶ ἐπίφθονος, διότι οὕτως οἱ τιμηθέντες καθίσταντο μέλη τῆς Συγκλήτου, τασσόμενοι εἰς τὴν πρώτην τάξιν τῶν Μαγίστρων καὶ ἔχοντες πάντα τὰ ἐκ τοῦ ἀξιώματος ἀπορρέοντα πολλαπλᾶ πλεονεκτήματα.

Ἡ τοιαύτη ἀνύψωσις ἱεραρχῶν εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ Συγκέλλου κατ' ἀρχὰς δὲν ἀπήρσεν εἰς τὴν Ἱεραρχίαν, ἀλλως τε ὀλίγα πρόσωπα ἐτιμήθησαν δι' αὐτῆς καὶ αὐτὰ ἀξία κατὰ πάντα τῆς μεγάλης ταύτης τιμῆς, ὡς ὁ Φιλάρετος Μητροπολίτης Εὐχαΐτων ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Πολυεύκτου (956 - 970). Ἔτερος Μητροπολίτης Θεόδωρος καὶ Σύγκελλος ἄγνωστον τίνος Ἐπαρχίας καὶ ὁ Στέφανος μητροπολίτης Νικομηδείας ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Ἀντωνίου καὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου (976 - 1025), ὁ ὑπέροχος ἐκεῖνος ἱεράρχης, ὅστις κατὰ τὸν Κεδρηνὸν ἦν «ἀνὴρ ἐλλόγιμος καὶ ἐπὶ σοφία καὶ ἀρετῇ διαβόητος καὶ πειθοῦ μαλάξι ἱκανὸς γνώμην σκληρὰν καὶ ἀτίθασσον» καὶ τὸν ὁποῖον ὁ Βουλγαροκτόνος ἀπέστειλε πρέσβυν πρὸς τὸν ἐπαναστατήσαντα Σκληρόν.²

¹ Ἰωάννου Βαλέττα, Ἐπιστολαὶ Πατριάρχου Φωτίου 31 καὶ ἐξῆς.

² Κεδρηνοῦ, Σύνοψις ἱστορ. Β'. 420.17.

Ὅταν ὁμως ὁ Αὐτοκράτωρ Ρωμανὸς ὁ Ἀργυρὸς (1028 - 1034) ἀθρόον ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ (τῷ 1029) ἀνέδειξε τρεῖς ἐν ὄλῳ Συγκέλλους, οἱ ὅποιοι δὲν ἠρκέσθησαν νὰ προκαθέζωνται μόνον ἐν τῇ Συγκλήτῳ, ἀλλ' ἐφιλοδόξησαν νὰ ἐπιβάλωσι τὸν ὄγκον τοῦ νέου ἀξιώματος αὐτῶν καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν συναδέλφων των προκαθήσαντες αὐτῶν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ, μεγάλη ταραχὴ καὶ σύγχυσις ἐγένετο ἐν τῇ Ἱεραρχίᾳ. Τότε, λέγει ὁ Σκυλίτης, «Ρωμανὸς ὁ Ἀργυρὸς ἐτίμησε Συγκέλλους Μητροπολίτας τρεῖς, τὸν Ἐφέσου Κυριακόν, ὡς τοῦ Πατριάρχου ὁμαίμονα, Δημήτριον τὸν Κυζίκου, ὡς λίαν αὐτῷ καὶ πρὸ τῆς βασιλείας πεφιλημένον, καὶ Μιχαὴλ τὸν τῶν Εὐχαιτῶν, καθ' αἶμα τούτῳ ἐγγίζοντα¹». Ὁ εἰς λοιπὸν ἦτο ἀδελφὸς τοῦ Πατριάρχου, ὁ ἄλλος συγγενὴς τοῦ βασιλέως καὶ ὁ τρίτος, ἄγνωστον τίνας ὑπηρεσίας εἶχε προσφέρει πρὸς τὸν πρὸ ἔτους ιδιώτην ἔτι Ἀργυρόν. Οἱ Ἀρχιερεῖς ἀπέβλεψαν μετ' ἀγανακτικῆς πρὸς τὴν τοιαύτην ἀνύψωσιν τῶν συναδέλφων αὐτῶν, ἣ ὅποια ἀπέβη σκάνδαλον, ὅταν οἱ ἀξιοματουχοὶ Μητροπολίται τὴν 25 Μαΐου 1029 κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, παραγκωνίσαντες τοὺς πρὸ αὐτῶν, ἐνεθρονίσθησαν ἐπὶ τῶν πρώτων θέσεων τοῦ Ἱεροῦ συνθρόνου. «Καὶ ἐγένετο, λέγει ὁ Κεδρηνός, ταραχὴ διὰ τὴν καθέδραν ἐν τῇ λειτουργίᾳ, μὴ καταδεξαμένων τῶν Μητροπολιτῶν προκαθίσει τοὺς Συγκέλλους ἐν τῷ Συνθρόνῳ»².

Ἄλλ' ὅσον καὶ ἂν διεμαρτυρήθησαν οἱ Μητροπολίται, ἡ Αὐτοκρατορικὴ θέλησις ὑπερίσχυσε καὶ οἱ Σύγκελλοι Μητροπολίται ὄχι μόνον εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ εἰς τὰς βασιλικὰς συναθροίσεις προυκάθηντο τῶν ἄλλων Ἱεραρχῶν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς λειτουργίας καὶ τὰς πατριαρχικὰς συνόδους εἶχον πάντοτε τὴν πρώτην ἔδραν.

Τὴν τοιαύτην τιμὴν φυσικὸν ἦτο νὰ ἐπιζητήσωσι καὶ ἄλλοι καί, ὡς θὰ ἴδωμεν, μετ' ὀλίγον, ἠῤῥήθη καὶ ἐπολλαπλασιάσθη ὁ ἀριθμὸς τῶν Συγκέλλων Ἀρχιερέων, δὲν ἔπαυσεν ὁμως καὶ ἡ ἀντίδρασις ἀπὸ μέρους τῶν λοιπῶν, ἕως οὗ τῷ 1065 ὁ ἐπὶ τὸ δημοκρατικώτερον κυβερνῶν Αὐτοκράτωρ Ἰωάννης ὁ Δούκας, λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὴν πρὸς αὐτὸν γενομένην διαμαρτυρίαν τῆς Ἱεραρχίας, ἐπέφερε τὴν ἀρχαίαν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν διὰ βασιλικῷ διατάγματος πρὸς τὸν Πατριάρχην Ἰωάννην Η' τὸν Ξιφιλίνον³, καὶ οἱ Σύγκελλοι Ἀρχιερεῖς ἠρκέσθησαν μόνον εἰς τὰς τιμὰς τοῦ Παλατιοῦ καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας εἰς τὰ κοσμικὰ δικαστήρια⁴.

¹ Κεδρηνοῦ, "Ενθ' ἀν. Β'. 486.11. Σ. Βυζαντίου, Ἡ Κωνσταντινούπολις Γ'. 525.

² Κεδρηνοῦ, "Ενθ' ἀν. 487.8.

³ Zachariae von Lingental, *Novellae Constitutiones* σελ. 323.

⁴ Ράλλη-Ποιτῆ, *Σύνταγμα Θεῶν καὶ Ἱερῶν Κανόνων* Ε'. 275: «Οἱ θεοφιλέστατοι Μητροπολίται ἐδείθησαν τῆς βασιλείας μου, ἀγιώτατέ μου δέσποτα, ὅτι οἱ μητροπολίται σύγκελλοι καὶ πρωτοσύγκελλοι πειρῶνται διὰ τῶν συγκλητικῶν τιμῶν ἀλλάξαι τοὺς σεβασμίους θρόνους· καὶ τί ἔξουσίαν ἔχει ὁ βασιλεὺς ἢ τὸ συγκλητικὸν ἀξίωμα ἀμείβειν θρόνους, οὓς ὁ Θεὸς διὰ τῶν ἀγίων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων καὶ τῶν θεοφόρων πατέρων

Ἐκ τῆς ὅλης αὐτῆς ἱστορίας καὶ ἐκ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος ἀριδιήλως καταφαίνεται, ὅτι ὁ κ. Στεφανίδης δὲν ἔχει δίκαιον θέλων τοὺς Συγκέλλους ἀρχιερεῖς ἀποτελοῦντας τὴν διαρκῆ περὶ τὸν Πατριάρχη Σύνοδον.

Ἄλλ' ὅσον καὶ ἂν περιορίσθησαν τὰ δικαιώματα τῶν Συγκέλλων Ἀρχιερέων, ἢ θέσις αὐτῶν ἦτο πάντοτε ἐπίζηλος. Ἀπαντῶμεν λοιπὸν σειρὰν ὄλην Μητροπολιτῶν καὶ Ἐπισκόπων, ὡς Λέοντα Μητροπολίτην Ἀθηνῶν καὶ

ἔταξε; Τοῦ γὰρ βασιλέως ἱσταμένου μετὰ φόβου καὶ τρόμου (ἐάν ἐστὶν ἄνθρωπος ὁ βασιλεὺς) καθεζομένου τοῦ ἱερέως, πῶς δύναται ὁ ἱστάμενος χαρίσασθαι τῷ καθεζομένῳ ὑψηλότερον θρόνον, καὶ ὁπότε οὐχὶ μόνον ἐπὶ τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἀρχιεπισκόπων τοῦτο γίνεται, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἱερέως πτωχοῦ ζευγηλατοῦντος ἢ καὶ ποιμαίνοντος, ὡσπερ ἦν καὶ ὁ ἐν ἁγίοις μέγας Σπυρίδων ὁ θρυλούμενος; Λοιπὸν ἐν μὲν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἔνθα καὶ ὁ ἁγιώτατος καὶ Οἰκουμενικὸς πατριάρχης τυγχάνει, ἐν τε συνόδοις καὶ στάσεσι καὶ δικαστηρίοις, ἐν τε καθέδραις καὶ τοῖς λοιποῖς, ἔξει τὸν θρόνον ἕκαστος, ὃν δέδωκεν αὐτῷ ἡ ἁγία σοφία, ἣτις ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ κυρίου· καὶ ᾧ περ δέδωκεν ἐκεῖνος θρόνον, τίς ἀφαιρήσεται ἐξ αὐτοῦ καὶ ἀποστερήσεται; ἐν δὲ τῷ παλατίῳ ἔξει τὴν τιμὴν ἕκαστος τὴν ἐν τῇ συγκλήτῳ τυπωθεῖσαν αὐτῷ. Πίστευσον γάρ μοι, ὅτι καὶ φρικὴς τὸ πρῶγμα, καὶ οὐδὲ οἱ ἁγιώτατοι μητροπολίται πρωτοσύγκελλοι καὶ σύγκελλοι οὐδὲ ἐμοῦ κατανεύσαντος ἀνέξονται τοῦτο ποτε· ὅμοιοι γάρ εἰσιν ἅπαντες τῇ ὁμηγύρει τῶν ἁγίων καὶ πανενδόξων Ἀποστόλων καὶ οὗς ἔταξεν ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς ἡμῶν ἐν τῷ μυστικῷ καὶ ζωοποιῷ δεῖπνῳ καθεσθῆναι καὶ δειπνῆσαι, τίς δύναται ἀμείψαι τὴν καθέδραν ἐκείνων; Ἡ δὲ παροῦσα σήμερον ἀντιτύπος ἐστὶν ἐκείνης, ὡς ἔχω καὶ ὡς πιστεύω· ἀλλ' οὐδὲ οἱ ἅγιοι μητροπολίται, σύγκελλοι καὶ πρωτοσύγκελλοι, ἵνα τοῦτο φέρωσι βαρέως, πειθόμενοι τῷ μεγάλῳ Παύλῳ πράξαντι καὶ διδάξαντι· «ὅσος μὲν εἶ, τοσοῦτον ταπεινοῦσαντόν», καὶ πρὸ τούτου τοῦ δεσποτικοῦ ῥήματος διδάσκοντος πάντας ἡμᾶς τὸ «ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται». Τίς εἶδε, τίς ἤκουσε τοιαύτην εὐκολίαν καὶ ὁδὸν εἰσάγουσαν εἰς τὴν ζωὴν; Εἰ τοίνυν εἰς ταύτην τὴν ὁδὸν καὶ ἐμὲ καὶ τὴν ἀγιωσύνην σου (ἦν γινώσκω ἐγὼ) ἔδοκίμασεν, εὗρον ἂν καθίσαντας ὅπου ἐκέλευσε, μέχρις ἂν ἔσωσιν, ὡς ἐν τῷ Βαλαάμ ἀναγινώσκειται καὶ οὐ δεῖται πολλῆς ἐξηγήσεως, ὅτι ἐποίησαν βασιλεῖς δεικνύοντας ἑαυτοὺς μαθητὰς τοῦ Χριστοῦ. Ἐγὼ ὀλίγον ἐνέτυχον τοῖς κανόσιν, ἀλλ' εὗρον γεγραμμένον, ὅτι ὁ μὴ στοιχῶν πᾶσι τοῖς τυπωθεῖσι παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων ἀναθέμασιν ὑποκείσθω. Ἡ τίς ἐστὶν οὕτω τολμητίας καὶ ἀλαζῶν καὶ αὐθάδης, ἵνα παρασειῇ ἐν ῥῆμα τῶν θείων κανόνων ἐκείνων; Εἰ δὲ τίς ἐτόλμησε καὶ τοιοῦτον, ἴσως ἠγγόνησε τοὺς κανόνες, ἢ ἐπελάθετο, καὶ ἴλεως αὐτῷ γένοιτο ὁ κύριος ὡς ἀγνοήσαντι. Ὅπερ δὲ θέλω ἐρωτήσαι, ἀποκριθῆτω μοί τις τῶν ἀπάντων, ἐὰν γένηται μητροπολίτης λιτὸς πρωτόθρονος εἰς Καισάρειαν καὶ ἕτερος εἰς Ἐφεσον, γέωνται δὲ σύγκελλοι εἰς Θεσσαλονικὴν ἢ Ὑδροῦντα, ἄρα προκαθίσουσι τοῦ Καισαρείας ἢ τοῦ Ἐφέσου; Ὅμως, ἂν θέλῃ τις καινοτομεῖν τὸ θεῖον καὶ βλασφημεῖν καὶ ἀνατρέπειν τοὺς κανόνες τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ θεοφόρων πατέρων, ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν. Εἰς δὲ τὸ παλάτιον ἐχέτω τὴν τιμὴν ὁ σύγκελλος καὶ εἰς τὰ κοσμικὰ δικαστήρια.

Ἀποτεθῆτω οὖν ἡ παροῦσα γραφὴ ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, ὡς ἂν ἡ δείλη καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἢ τοιαύτη πρόσταξις καὶ οἰκονομία τῆς βασιλείας μου· ἣτις καὶ τῇ διὰ κινναβάρως ὑποσημασίᾳ καὶ τῇ διὰ χρυσοῦς βούλλῃς σφραγίδι τυπωθεῖσα ἐξετέθη μηνὶ μαῖῳ ἰνδ. γ'.

Σύγκελλον¹, Θεοφάνη Κυζίκου και Σύγκελλον², Νικόλαον Εὐχαιείας και Σύγκελλον Οἰκουμενικὸν τῆς νέας βασιλικῆς ἐκκλησίας, ὅστις χαρακτηρίζεται ὡς «ἄνθρωπος τῆς Πορφυρογεννήτου Θεοδώρας»³, Λαυρέντιον Δυρραχίου και Σύγκελλον⁴, Νικήταν Πατρῶν και Σύγκελλον⁵, Ἰωάννην Χαλκηδόνος και Σύγκελλον, Νικήταν Χαλκηδόνος και Σύγκελλον, ⁶ Ρωμανὸν Κυζίκου και Σύγκελλον, πρὸς ὃν ἐπιστέλλει Μιχαὴλ ὁ Ψελλός (1018 - 1078),⁷ τὸν Ἀμασειάς «τὸν μέγαν Ἀμασειάς και Σύγκελλον», ὡς γράφει αὐτῷ ὁ Ψελλός,⁸ Στέφανον Βασιλαίου και Σύγκελλον⁹, Μιχαὴλ Συλαίου και Σύγκελλον,¹⁰ Μανουὴλ Φιλαδελφείας και Σύγκελλον,¹¹ Ἰωάννην Αἴνου και Σύγκελλον¹² και τοὺς Ἐπισκόπους: Βασίλειον Κερκύρας και Σύγκελλον¹³ και Βασίλειον Λαοδικίας Ποιμενάρχη και Σύγκελλον.¹⁴

Οὐδ' ἠρέσθησαν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Συγκέλλου οἱ Ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ θέλοντες ἐπὶ μᾶλλον νὰ διακριθῶσι προσέλαβον, Ἀυτοκρατορικῆ ἐπινεύσει, τὸν τίτλον τοῦ Πρωτοσυγκέλλου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΩΔΕΚΑΤΟΝ

Μητροπολίται και Ἐπίσκοποι Πρωτοσύγκελλοι. Πρόεδροι και Πρωτοπρόεδροι τῶν Πρωτοσυγκέλλων. Ὑπέρτιμοι και Ραϊκτωρες.

Πρῶτον Πρωτοσύγκελλον Μητροπολίτην ἀπαντῶμεν ἐπὶ τοῦ Ἀυτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου Ἰωάννην τὸν θεοσεβέστατον Μητροπολίτην Εὐχαιῶν και Πρωτοσύγκελλον, τὸν πολὺν Ἰωάννην τὸν Μαυρόποδα,¹⁵ εἰς ὃν ὁ Ψελλός ἐγραψεν ἐγκώμιον, ἔπειτα Νικηφόρον Ἐφέσου και Πρωτοσύγκελλον, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ αὐτὸς Ψελλός προσφωνεῖ μονωδιάν τινά,¹⁶ Λέοντα

¹ Ράλλη-Ποτλῆ, "Ενθ' ἄν. Ε'. 37. Mansi, "Ενθ' ἄν. ΙΘ'. 821. Ἀρχιμανδρίτου Ἀντωνίνου, Περί τῶν ἀρχαίων χριστιανικῶν ἐπιγραφῶν ἐν Ἀθήναις 57.

² Mansi, "Ενθ' ἄν. ΙΘ'. 812.

³ Γρηγ. Παλαμᾶ, τόμ. Α'. σ. 154. Mansi, "Ενθ' ἄν. ΙΘ'. 821.

⁴ Mansi, Conciliorum collectio ΙΘ'. 812.

⁵ Ράλλη-Ποτλῆ, Σύνταγμα Ε'. 53. Mansi, "Ενθ' ἄν. ΙΘ'. 1060.

⁶ Schlumberger, Sigillographie 413. Mansi, "Ενθ' ἄν. ΙΘ'. 812.

⁷ Κ. Σάθα, Μεσ. Βιβλ. Ε'. 456.

⁸ Κ. Σάθα, "Ενθ' ἄν. 269.

⁹ Schlumberger, "Ενθ' ἄν. 303.

¹⁰ Mansi, "Ενθ' ἄν. 821.

¹¹ Ράλλη-Ποτλῆ, Σύνταγμα Ε'. 101.

¹² Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου παράτ. ΙΓ'. ἔτους σελ. 91. Schlumberger, "Ενθ' ἄν. 119.

¹³ Schlumberger, "Ενθ' ἄν. 209.

¹⁴ Schlumberger, "Ενθ' ἄν. 255.

¹⁵ Κ. Σάθα, Μεσ. βιβλ. Ε'. 142, 273, 313, 440, 462, 465, 495.

¹⁶ Κ. Σάθα, "Ενθ. ἄν. 102.

Μητροπολίτην Ἀθηνῶν καὶ Πρωτοσύγκελλον ἀποθανόντα τῷ 1061,¹ (ὁ αὐτὸς γράφεται καὶ Σύγκελλος καὶ Ραϊκτωρ ὡς ἀνεφέραμεν προηγουμένως), Ἰωάννην τὸν Βλαχερνίτην Μητροπολίτην Ἀθηνῶν καὶ Πρωτοσύγκελλον ἀποθανόντα τῷ 1087², Ρωμανὸν Φιλαδελφείας καὶ Πρωτοσύγκελλον (1193),³ Ἀθανάσιον Ἀνέας καὶ Πρωτοσύγκελλον (1229),⁴ Μιχαὴλ Μαγνησίας καὶ Πρωτοσύγκελλον (1228) ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ ἐν Νικαίᾳ,⁵ Πανάρετον Ἐπίσκοπον Δημητριάδος καὶ Ἀλμυροῦ καὶ Πρωτοσύγκελλον.⁶

Τελευταῖον Πρωτοσύγκελλον Μητροπολίτην ἀπαντῶμεν (1230-1240) τὸν Νικόλαον, τὸν ὁποῖον ἀναφέρουν τὰ Acta et Diplomata. Ἀλλὰ καὶ Μιχαὴλ Μητροπολίτην Παροναξίας καὶ Πρόεδρον τῶν Πρωτοσυγκέλλων ἀκριβῶς τότε, ὅτε ὑπὸ τοῦ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ αἱ τέως δύο ἐπισκοπαὶ ἐνωθεῖσαι ἀπετέλεσαν τὴν Μητρόπολιν.⁷

Ὡς βλέπομεν, ὁ ἀπλοῦς τίτλος Πρωτοσύγκελλος δὲν ἐπῆρκεσεν, ἀλλὰ ἐδέησε νὰ δημιουργηθῇ καὶ Πρόεδρος τῶν Πρωτοσυγκέλλων. Οὔτε ὁ τίτλος πάλιν αὐτὸς ἐθεωρήθη ἀρκετὰ μέγας, ἀλλ' ἐπὶ πλέον ἐμεγεθύνθη εἰς Πρωτοπρόεδρον τῶν Πρωτοσυγκέλλων καὶ βλέπομεν τοιοῦτον Ἰωάννην τὸν Σίδης. «ἄνδρα δραστήριον καὶ ἀμφιδέξιον πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς σεμνυόμενον», τὸν ὁποῖον Μιχαὴλ ὁ Παραπινάκιος δεξάμενος τὴν βασιλείαν προσελάβετο εἰς τὴν τῶν κοινῶν διοίκησιν.⁸

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν διαφόρων αὐτῶν τιτλούχων ἀρχιερέων, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Κομνηνῶν ἀναφαίνονται καὶ οἱ Ὑπέριτιμοι. Διὰ τὸν τίτλον τοῦτον οὐ σμικραὶ ταραχαὶ συνέβησαν μεταξὺ τῶν Ἀρχιερέων, ὅτε Νικόλαος ὁ Ἁγιοθεοδωρίτης, Μητροπολίτης Ἀθηνῶν, τιμηθεὶς διὰ τοῦ τίτλου τούτου, ἐφιλοτιμήθη, μεταπηδήσας ἀπὸ τὸν λαχόντα θρόνον, νὰ προκαθήσῃ πάντων τῶν Ἀρχιερέων. Τότε οὗτοι κατεξάνεστησαν ἐπικαλεσθέντες τὸ γνωστὸν διάταγμα τοῦ Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Δούκα.⁹

¹ Βλέπε καὶ Ἀρχιμανδριτοῦ Ἀντωνίνου, Περὶ τῶν ἀρχαίων χριστιανικῶν ἐπιγραφῶν ἐν Ἀθήναις σελ. 57.

² Ἐνθα ἀνωτέρω σελ. 56.

³ Ράλλη-Ποτλῆ, Σύνταγμα Ε'. 101. Α. Μηλιαράκη, Ἱστορία τοῦ βασιλείου τῆς Νικαίας 299.

⁴ Α. Μηλιαράκη, Ἐνθ' ἄν. 298.

⁵ Ὁ Μιχαὴλ ὑπογράφει τὸν χρυσόβουλλον λόγον τὸν ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ ἐπικυρωθέντα ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου.

⁶ Miklosich et Müller, Acta et diplomata A'. σελ. 398, 401.

⁷ Ἐκκλησιαστικῆ Ἀλήθεια τόμ. Δ'. σελ. 447.

⁸ Κεδρηνοῦ, Σύνοψις ἱστορ. Β'. 705.17.

⁹ Ἡ τιμὴ τοῦ Ὑπερίμου ἐδόθη καὶ εἰς ἄλλους κληρικούς πλὴν τῶν ἀρχιερέων. Οὕτως ὁ Χαρτοφύλαξ τῆς Μ. Ἐκκλησίας Ἰωάννης ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Ἀγγέλου, λέγεται καὶ Ὑπέριμος καὶ οὕτω ὑπογράφεται (Ράλλη-Ποτλῆ, Σύνταγμα Δ'. 102). Ἡ μανία τῶν Ὀφφικίων εἶχε καταστήσει τόσον μεγάλη καὶ μάλιστα βραδύτερον

Πρὶν ἢ κλείσωμεν τὸ κεφάλαιον τοῦτο, θὰ εἴπωμεν ὀλίγας λέξεις, δι' ἓν ἄλλο ἀξίωμα, τὸ ὁποῖον ἔφερον καὶ οἱ Σύγκελλοι Ἀρχιερεῖς, τὸ ἀξίωμα τοῦ Ραΐκτωρος.

Εἶδομεν, ὅτι πρὸ τοῦ Συγκέλλου καὶ εὐθὺς μετὰ τὸν ἀνώτατον ἄρχοντα τῆς Συγκλήτου, τὸν Μάγιστρον, ἐτάσσετο ὑπὸ τοῦ αὐλικοῦ πρωτοκόλλου, ὁ Ραΐκτωρ. Ὁ Du Cange τὴν ἀξίαν τοῦ Ραΐκτωρος θεωρεῖ ὡς καθαρῶς ἐκκλησιαστικὴν καὶ νομίζει τὸν Ραΐκτωρα ὡς ἀρχηγὸν τοῦ ἀνακτορικοῦ κλήρου. Ὁ Reiske ὁμῶς,¹ μὴ δεχόμενος τοῦτο, φρονεῖ ὅτι τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἦτο πολιτικόν, διότι οὐδαμοῦ, λέγει, γινώσκει νὰ ὑπάρχη κοινωνία τοῦ Ραΐκτωρος μὲ τὰ Ἱερά πράγματα. Τὸ αὐτὸ δέχεται καὶ ὁ Σλούμπερζε δημοσιεύσας σφραγίδας Νικήτα Πατρικίου Ραΐκτωρος καὶ Κατεπάνω Ἀντιοχείας καὶ Ἀλεξίου Κατακουριανοῦ Ραΐκτωρος τοῦ Δουκός. Ἐν τούτοις φρονῶ ὅτι ἀμφότεροι οἱ σοφοὶ ἄνδρες δὲν ἔχουσι δίκαιον, διότι τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἔφερον καὶ Ἀρχιερεῖς, ὡς Λέων ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν, Σύγκελλος καὶ Ραΐκτωρ, καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Ἄπρου, σφραγίδα τοῦ ὁποῖου ἐδημοσίευσεν ὁ Σλούμπερζε.² Ἀλλὰ καὶ ἄλλοι κληρικοί. Οὗτω Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος Μιχαὴλ τὸν υἱὸν τοῦ γυναικαδέλφου του Χριστοφόρου τοῦ Λεκαπηνοῦ «τὰ βασιλικά πέδιλα ἀφελόμενος κληρικὸν καὶ μάγιστρον καὶ ῥαΐκτωρα πεποίηκεν.»³ Ἐπίσης κληρικοὶ ἀποβαλόντες τὴν ἱερωσύνην ἐτιμήθησαν διὰ τοῦ ἀξιώματος τοῦ Ραΐκτωρος, ὡς Νικηφόρος ὁ Εὐνοῦχος, ὅστις τῷ Κωνσταντίνῳ Μονομάχῳ πρότερον ἰδιωτεύοντι ὑπηρετῶν καὶ διὰ κοσμικὴν περιφάνειαν καὶ δόξαν ἀπωθήσας τὴν ἱερωσύνην, ἐτιμήθη ὑπὸ τοῦ Μονομάχου Ραΐκτωρ καὶ Στρατοπεδάρχης διορισθεὶς εἰς τὴν Ἐφάν ἐξεπέμφθη. Οὗτος καὶ ἀργότερον πάλιν Στρατηγὸς αὐτοκράτωρ ὀνομασθεὶς ἀπεστάλη κατὰ τῶν Πατζινάκων.⁴ Καὶ ἕτερος κληρικὸς ἀπολακτίσας τὴν Ἱερωσύνην καὶ τιμηθεὶς διὰ τοῦ ἀξιώματος

ἐπὶ τῶν Παλαιολόγων, ὥστε ὁ Πατριάρχης Ἀθανάσιος (τῷ 1289-1293) ἐπιθυμῶν νὰ θέσῃ τέρμα ἔγραψε πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα «Περὶ τῶν ἐκ τοῦ κλήρου ἀφηνιαζόντων ἕνεκα ὀφθαλμοῦ καὶ ῥόγας» (Μ. Γεδεών, Πατριαρχικοὶ Πίνακες 409). Ἀναγινώσκωμεν δὲ εἰς τὴν Σύνοψιν χρονικὴν τοῦ Ἀωνύμου (Κ. Σάθα, Μεσ. βιβλ. Ζ'. 171) ὅτι καὶ πρότερον ὁ Βοτανειάτης πάντας ἐτίμησεν ἄρχοντας συγκλητικούς, πολίτας, χωρίτας, δούλους, ἐλευθέρους, εὐγενεῖς, ἀγενεῖς, ἀπόρους, εὐπόρους, Ἐθνικούς, Ρωμαίους, πένητας, πλουσίους, ἀξίους, ἀναξίους καὶ πᾶς τις ἄνθρωπος τῆς ὁποιασοῦν τέχνης ἦν τιμῆς ἐκείνης καὶ ἀξιώματος ἔτυχεν, ὅσον τυχεῖν ἐπεθύμησε καὶ μέγα ἦν καὶ ὑπὲρ αὐτὸν τὸ ζητούμενον.

¹ Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου, Περὶ τῆς βασιλείου τάξεως Β'. 834.

² Schlumberger, Sigillographie 116. Ὁ κ. Κ. Μ. Κωνσταντινόπουλος (Βυζαντιὰ καὶ μολυβδόβουλλα ἀρ. 149. 150) ἐκδοὺς τὴν ὡς ἄνω σφραγίδα ἀντὶ Ἄπρου ἀνέγνωσε Ἀγρῶν μὴ δεχόμενος τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Schlumberger.

³ Οἱ μετὰ Θεοφάνην 438.7.

⁴ Κεδρηνοῦ, Σύνοψις ἱστορ. Β'. 593.10.

τούτου ἀπαντᾶται ὁ ἐπὶ Ρωμανοῦ τοῦ Λεκαπηνοῦ Ἰωάννης «ὁ κατὰ παραχώρησιν θεοῦ καὶ Ραϊκτωρ γεγονώς ὁ σκαῖος καὶ σκολιὸς Ραϊκτωρ».¹

Βλέπομεν λοιπὸν Ραϊκτωρας Μ. Δούκας καὶ Πατρικίους καὶ Κατεπάνω καὶ Μαγίστρους καὶ Στρατηγούς, ἀλλὰ καὶ Ἀρχιερεῖς καὶ κληρικούς, ὥστε δὲν ἀληθεύει τό: ὅτι οὐδεμία ὑπάρχει κοινωνία τοῦ Ραϊκτωρος πρὸς τὰ ἱερὰ πράγματα. Βεβαίως τὸ ἀξίωμα τοῦτο κυρίως ἦτο κοσμικόν. Εἰς τὴν Βασίλειον Τάξιν² ὑπάρχει ἰδιαιτέρα τελετὴ τῆς προβλήσεως τοῦ Ραϊκτωρος, τελουμένη ἐν τοῖς Ἀνακτόροις ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς Συγκλήτου. Ἐκ τῆς προβλήσεως ταύτης πείθεται τις, ὅτι πρόκειται περὶ καθαρῶς πολιτικοῦ ἀξιώματος. Πῶς ὅμως ἔφερον αὐτὸ καὶ κληρικοί; Κατ' ἐμὲ διὰ τὸν λόγον ὅτι: εἰς τοὺς κληρικούς τούτους ἀνετίθετο ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ ἰδιαιτέρα πολιτικὴ ἐξουσία. Τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα σαφῶς δηλοῦσι τοῦτο. Εἰς ἐπίρρωσιν δὲ τῆς τοιαύτης ἐκδοχῆς μου ἔρχεται καὶ ἡ ἑξῆς ἐπιγραφὴ, τὴν ὁποίαν ἀνεκάλυψεν ὁ κ. Σωτηρίου κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ κατὰ τὸ ΒΑ. τοῦ Ἀρείου Πάγου, ναοῦ Διονυσίου τοῦ Ἀρειοπαγίτου «οὗτος ὁ πηρῖ(ος) ἐκτίσθη Παρὰ Λε(οντος) Του Αἰ(ω)ῖ(α) Τ(ου) Νμον Δεσποτου Ἀθην(ν) Κεσηγγ(κε) Λου Του Ρεκτορος.»

Ὁ κ. Σωτηρίου ὀρθῶς παρατηρεῖ, ὅτι πιθανώτατα ἢ πλᾶξ ἦτο ἐντετειχι-σμένη ἐπὶ τινος πύργου τῆς Ἀκροπόλεως ἢ τοῦ ἐξωτερικοῦ τείχους καὶ μετετοπίσθη εἰς μεταγενεστέρους χρόνους εἰς τὴν θέσιν ἔνθα εὐρέθη, ἄγνωστον διὰ ποίαν αἰτίαν.

Ὁ Μητροπολίτης λοιπὸν Λέων ὁ Σύγκελλος καὶ Ραϊκτωρ ἀναμφιβόλως κατεῖχε πολιτικὴν ἐξουσίαν, διὰ τοῦτο καὶ ἐφρόντιζε περὶ ὀχυρώσεως τῆς πόλεως ἐπισκευάζων τὰ τείχη καὶ ἀνεγείρων νέους πύργους.³

¹ Οἱ μετὰ Θεοφάνην 378.23, 898.12. Κε δ ρ η ν ο ὕ, Ἐνθ' ἀν. 275.19, 304.7, 312.12.

² Α'. 528-530.

³ Ἀρχαιολογικὸν Δελτίον τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως τόμ. Β'. τεύχ. 1-3 σελ. 139-142. Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Ἀντωνῖνος δημοσιεύων τὴν σημείωσιν τοῦ Παρθενῶνος περὶ τοῦ Λέοντος Ἀθηνῶν Συγκέλλου καὶ Ραϊκτωρος, εἰς τὸ ἔργον «Περὶ τῶν ἀρχαίων χριστιανικῶν ἐπιγραφῶν ἐν Ἀθήναις» ἐν σελίδι 55 λέγει: «Ρέκτωρ ἦτο δι' ἐμὲ ἐκπληξίς τελεῖα· ἡ λέξις αὕτη εἶναι προσωνυμία κεκοιμημένου καὶ δὲν εἶναι δυνατόν ν' ἀναφέρεται εἰς οἰονδήποτε βαθμόν. Οὐχ ἦττον νὰ συναντήσῃ τις ταύτην κατὰ τὸν ΧΙ αἰῶνα ἐν τῷ προσώπῳ Ἑλλήνος καὶ Ἀρχιερέως μοι φαίνεται περιεργόν. Μοῦ εἶναι δυσνόητος ἐπίσης ἡ λέξις: Σύγκελλος. Πῶς εἶναι δυνατόν ὁ κεκοιμημένος νὰ εἶναι συγχρόνως καὶ Μητροπολίτης καὶ Σύγκελλος; (Ἐπ' ἀρχαίους ἐν τούτοις καὶ ἄλλα παραδείγματα Ἀρχιερέων καὶ Συγκέλλων. Τοιοῦτος ἦτο ὁ Δημήτριος Σύγκελλος ἅμα καὶ Μητροπολίτης Κυζίκου). Ἴσως ὁ Σύγκελλος τῷ καιρῷ ἐκείνῳ εἶχεν ἄλλην σημασίαν, ὥστε συγχρόνως ἦτο δυνατόν ὁ φέρων τὸ ὄνομα τοῦ Συγκέλλου νὰ ἦτο καὶ Ἀρχιερεὺς».

Μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς παρούσης μελέτης ἡμῶν ἐλπίζομεν οἱ σοφοὶ Βυζαντινολόγοι νὰ μὴ εὐρίσκωνται πρὸ τοιούτων ἐκπλήξεων.

Καὶ ἤδη γεννᾶται ἡ ἐρώτησις : ἐν τῷ μέσῳ τόσων Μητροπολιτῶν Συγκέλλων καὶ Πρωτοσυγκέλλων, Προέδρων καὶ Πρωτοπροέδρων, Συγκέλλων καὶ Πρωτοσυγκέλλων καὶ Ὑπερτίμων καὶ Ραικτῶρων, τί ἀπέγινεν ὁ Σύγκελλος, ὁ κατ' ἐξοχὴν Σύγκελλος, ἡ συμπαθὴς ἐκεῖνη φυσιογνωμία τῆς Βυζαντινῆς Αὐτῆς καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ; Τὴν ἀπάντησιν θὰ δώσωμεν εἰς τὸ δεύτερον μέρος τῆς παρουσῆς μελέτης ἡμῶν «Οἱ Μεγάλοι Πρωτοσύγκελλοι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου μετὰ τὴν Ἑλωσιν».

Ἐν Παραμυθίᾳ τῇ 30ᾷ Ἰανουαρίου 1927.

† Ὁ Παραμυθίας καὶ Πάργας
ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ
ὁ ἀπὸ Μεγάλων Πρωτοσυγκέλλων.